

Луцький національний технічний університет

(повне найменування вищого навчального закладу)

Факультет аграрних технологій та екології

(повне найменування факультету)

Кафедра екології

(повна найменування кафедри)

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
ЗА СТУПЕНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ «МАГІСТР»**

**«Екологічні проблеми території національного
природного парку «Прип'ять-Стохід» та шляхи
покращення ситуації»**

спеціальність 101 Екологія

(шифр і назва спеціальності)

освітня програма «Екологія»

(назва освітньої програми)

Виконав: здобувач вищої освіти
групи ЕОСмз-21
Колб Святослав Ігорович

(підпис)

Керівник:
к.с.-г.н., доцент
Бондарчук Сергій Петрович

(підпис)

Кваліфікаційну роботу допущено до захисту

«__» _____ 20__ р.

к.геогр.н., доцент

Гарант освітньої програми:

Федонюк Микола Ананійович

(підпис)

Луцьк – 2025 рік

ЛУЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет аграрних технологій та екології

Кафедра екології

Ступінь вищої освіти: магістр

Галузь знань: 10 Природничі науки

Спеціальність: 101 Екологія

Освітня програма: «Екологія»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

« ____ » _____ 2025 р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Колбу Святославу Ігоровичу

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи «Екологічні проблеми території національного природного парку «Прип'ять-Стохід» та шляхи покращення ситуації».

Керівник роботи: Бондарчук С.П. к.с.-г.н., доцент

затверджені наказом закладу вищої освіти від «04 » лютого 2025 р. № 62/01.02

2. Строк подання здобувачем вищої освіти кваліфікаційної роботи «25» листопада 2025 р.
3. Вихідні дані до роботи літературні джерела, статистична та довідкова література, картографічні матеріали, матеріали метеоспостережень.

4. Зміст розрахунково-полюсуювальної записки (перелік питань, що потрібно розробити):

1. Особливості влаштування, діяльності та умов національного природного парку " Прип'ять-Стохід "
2. Природні умови національного природного парку " Прип'ять-Стохід "
3. Основні екологічні проблеми парку «Прип'ять-Стохід» та шляхи їх вирішення.

5. Перелік графічного матеріалу:

1) Об'єкт та предмет дослідження. Мета дослідження. 2) Завдання дослідження. 3) Особливості влаштування, діяльності та умов національного природного парку "Прип'ять-стохід". 4) Природні умови національного природного парку " Прип'ять-Стохід ". 5) Основні екологічні проблеми парку «Прип'ять-Стохід» та шляхи їх вирішення. 6) Географічне розташування НПП «Прип'ять-Стохід». 7) Національний природний парк «Прип'ять-Стохід». 8) Карта-схема гідрографічної мережі. 9) Розташування окремих видів територій у НПП «Прип'ять-Стохід». 10) Тваринний та рослинний світ парку. 11) Розташування окремих видів рослинних угруповань у НПП. 12) Різноманіття природних комплексів парку «Прип'ять-Стохід». 13) Проведення еколого-просвітницької роботи. 14) Основні екологічні проблеми парку «Прип'ять-Стохід». 15) Шляхи мінімізації впливу антропогенних чинників на рослинний світ на території Парку. 16) Ренатуралізація осокового болота. 17) Висновки.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис	
		завдання видає	завдання приймає

7. Дата видачі завдання «02» січня 2025 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Обґрунтування теми	03.10-05.11.24	виконано
2.	Огляд літератури із досліджуваної проблеми	15.01-30.03.25	виконано
3.	1 розділ	1.09-30.09.25	виконано
4.	2 розділ	1.10-30.10.25	виконано
5.	3 розділ	1.11-25.11.25	виконано
6.	Висновки та пропозиції	27.11-28.11.25	виконано
7.	Формування списку використаних джерел	28.11-30.11.25	виконано
8.	Формування додатків	30.11-01.12.25	виконано
9.	Оформлення ілюстративного матеріалу	27.11-28.11.25	виконано
10.	Нормоконтроль	28.11-30.11.25	виконано
11.	Інструментальна перевірка на академічний плагіат	5.12-10.12.25	виконано
12.	Представлення кваліфікаційної роботи магістра до захисту	01.12.25-03.12.25	виконано

Здобувач вищої освіти

_____ (Колб С. І.)
(підпис) (прізвище, ініціали)

Керівник кваліфікаційної роботи _____ (Бондарчук С.П.)
(підпис) (прізвище, ініціали)

АНОТАЦІЯ

Колб С. І. Екологічні проблеми території національного природного парку «Прип'ять-Стохід» та шляхи покращення ситуації. Рукопис.

Кваліфікаційна робота магістра ОП «Екологія» спеціальності 101 Екологія. Луцький національний технічний університет. Луцьк, 2025.

Кваліфікаційна робота магістра складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

У роботі досліджено: особливості створення, діяльності та основних характеристик НПП «Прип'ять-Стохід»; проведена оцінка впливу антропогенного навантаження на екосистеми парку та розвиток екологічних проблем; розроблено способи зниження рівня розвитку екологічних деградаційних процесів на території НПП «Прип'ять-Стохід» з метою покращення екологічної ситуації та охорони і збереження унікальних природних комплексів та на основі досліджень зроблені відповідні висновки.

Об'єктом дослідження є територія національного природного парку «Прип'ять-Стохід».

Методи дослідження: збір інформації, аналіз, спостереження, прогноз та проектування заходів.

Ключові слова: природно-заповідний фонд, водно-болотні угілля, деградаційні процеси, наслідки осушувальних меліорацій, екологічні проблеми, заходи впливу.

ANNOTATION

Kolb S. I. Environmental Issues of the Prypiat-Stokhid National Nature Park and Ways to Improve the Situation. Manuscript.

Master's Qualification Thesis in the Educational Program "Ecology," Specialty 101 Ecology. Lutsk National Technical University. Lutsk, 2025.

The master's qualification thesis consists of an introduction, three chapters, conclusions, a list of references, and appendices.

The study examines the creation, operation, and key characteristics of the Prypiat-Stokhid National Nature Park. It assesses the impact of anthropogenic pressure on the park's ecosystems and the development of environmental issues. Methods to mitigate ecological degradation processes within the park's territory are proposed to improve the ecological situation and preserve unique natural complexes. Based on the conducted research, relevant conclusions have been drawn.

The object of the study is the territory of the Prypiat-Stokhid National Nature Park.

Research methods: data collection, analysis, observation, forecasting, and development of intervention measures.

Keywords: nature reserve fund, wetlands, degradation processes, consequences of drainage reclamation, environmental issues, intervention measures.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ОСОБЛИВОСТІ ВЛАШТУВАННЯ, ДІЯЛЬНОСТІ ТА УМОВ НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКУ "ПРИП'ЯТЬ-СТОХІД"	11
1.1. Загальна характеристика НПП "ПРИП'ЯТЬ-СТОХІД"	11
1.2. Характеристика території парку «Прип'ять-Стохід».....	13
1.3. Обґрунтування системи сучасного функціонального зонування	18
1.4. Характеристика водно-болотних угідь НПП «Прип'ять-Стохід»	21
1.5 Загальна характеристика рослинного світу і тваринного світу	28
1.6 Постійні пробні площі та фенологічні профілі НПП «Прип'ять–Стохід» ...	31
РОЗДІЛ 2. ПРИРОДНІ УМОВИ НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКУ "ПРИП'ЯТЬ-СТОХІД"	33
2.1. Кліматичні особливості	33
2.1.1 Основні метеорологічні показники	34
2.2 Гідрологія.....	36
2.3. Рельєф.....	40
2.4. Ґрунти	44
РОЗДІЛ 3. ОСНОВНІ ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ПАРКУ «ПРИП'ЯТЬ- СТОХІД» ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ	52
3.1 Особливості проявів екологічних проблем на території парку «Прип'ять- Стохід»	52
3.2 Шляхи зменшення проявів екологічних проблем на території парку «Прип'ять-Стохід»	56
3.3. Збереження довкілля шляхом ренатуралізації в умовах парку.....	60
ВИСНОВКИ.....	65
ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ	67
ДОДАТКИ.....	72

ВСТУП

Охорона довкілля в сучасних умовах була б неможливою без розвитку мережі природно-заповідного фонду. До природно-заповідного фонду належать «ділянки суші та водного простору, природні комплекси та об'єкти, що мають особливу природоохоронну, наукову, естетичну, рекреаційну чи іншу цінність і створюються з метою збереження природної різноманітності ландшафтів, генофонду рослин і тварин, підтримання загального екологічного балансу та забезпечення фонового моніторингу навколишнього природного середовища. У зв'язку з цим законодавство України охороняє природно-заповідний фонд як національне багатство, що підлягає особливому режиму охорони, відтворення та використання. Україна розглядає природно-заповідний фонд як невід'ємну частину світової системи особливо охоронюваних природних територій та об'єктів» [40].

Екологічний характер водно-болотних угідь (ВБУ), «якими знаменитий НПП "Прип'ять-Стохід», відіграє суттєву роль у природному функціонуванні Прип'яті, як одного із основних наповнювачів р. Дніпро, прибережних екосистем систем, у гідрологічному функціонуванні, у контролі і протіканні повеней, їх попередженні, для сезонного збереження води, для збереження об'єктів природно-заповідного фонду (ПЗФ) нижче за течією в Україні та підтриманні високих стандартів якості води» [31,33].

Досліджувана територія підтримує існування рідкісних та вразливих видів рослин, які охороняються, зокрема «Бернською конвенцією: альдрованда пухирчаста *Aldrovanda vesiculosa* (у сприятливих для виду роки займає площу близько 40 га – 2009-2014 рр.), юриня волошкоподібна *Jurinea (pseudo)cyanooides*, 13 видів рослин родини зозулинцевих *Orchidaceae* (одне з найбільших в Україні місцезростань коручки болотної *Epipactis palustris*, площа яких близько 40-50 га у 2010-2018 рр. на болотистих луках вздовж рік Стоходу), які охороняються Вашингтонською конвенцією (CITES)

та тварини, занесених до Червоного списку МСОП: дукачик непарний *Luscaena dispar*, (комахи, метелики), очеретянка прудка *Acrocephalus paludicola* – 300-600 у 2008-2018 рр. (птахи), видра *Lutra lutra* – 10-15 особини у 2005-2016 р. (ссавці), а також багато інших видів, зокрема такі, що підлягають охороні (105 - Бернською конвенцією, 64 – Боннською конвенцією, 34 – Вашингтонською конвенцією (CITES), 59 і 13 – відповідними угодами (AEWA і EuroBats)» [41].

Долина Стоходу в межах Парку є подібною до долини Прип'яті. Заплава ріки перед смт.Любешів і с.Заріка значно ширшає, русло розгалужуються на багато рукавів, що цілком виправдовує її назву. Заплава Стоходу має ширину від 0,5 до 5 км (максимальна ширина між с.Зарудчі, с.Селісок і с.Судче). Серед цих русел та оточуючих їх низинних боліт знаходиться багато островів, на найбільшому з яких розташоване с.Пожіг. Серед заплави є «залишки давніх борових терас – у вигляді останців еолових форм рельєфу, а вздовж заплави окремі пасма борових терас.Лише біля смт.Любешів є незначні на висотою (до 0,5 м) абразійні береги, але домінуючими на решті території є акумулятивні береги. Корінні береги Стоходу краще виражені, ніж Прип'яті, хоча вони на значній частині ділянок простежуються також лише у меженний період. Літоральна частина узбережжя Стоходу у багатьох місцях замулена. Власної першої надзаплавної тераси Стохід не має, бо ріка врізалася в тераси р.Прип'ять, але, які дещо краще виражені (біля сіл: Зарудчі, Селісок, Пожіг), ніж тераси вздовж Прип'яті» [44].

Долини приток Прип'яті (Цир і Коростинка) мають подібні риси, характерні для Поліських рік, але їхні заплави осушені. Проте, у межтріччі Прип'яті і Циру збереглися прадавні форми рельєфу у вигляді еолових пасм, витягнутих вздовж рік (тут зокрема знаходиться одне з найвищих місць на території Парку) [45].

На окремих периферійних ділянках заплави Прип'яті та Стоходу знаходяться меліоративні канали і скидні канали осушувальних систем. Ріки

Цир (майже повністю) і Коростина (повністю) каналізовані, і постають тепер у вигляді магістральних каналів [7-8,45].

На території Парку є 5 озер, переважно заплавної типу (Люб'язь, Бережновільське, Добре, Рогізне), а також озеро Біле, льодовикового походження. Всі вони знаходяться у заплавах, або на перших надзаплавних терасах. Озерноалювіальний рельєф формується внаслідок багаторічних та сезонних коливань водного балансу озер та зміною їх рівневого режиму. Для більшості озер характерне переважання акумулятивних берегів, а для оз.Бережновільське – торфово-сплавинних берегів.

Низинні болота, поза межами заплав, «знаходяться також на перших надзаплавних терасах, і в окремих місцях, як зокрема між с.Хоцунь і с.Сваловичі, тягнуться у широтному напрямку у вигляді каскаду боліт (3 смуги), що чергуються з пасмами підвищень (4 смуги), включаючи борову терасу. Деякі більші за площею такі ж форми каскадності рельєфу знаходяться у лісовому масиві Сваловицька дача, які із-за збереження їх у первісному стані можуть слугувати еталонними ділянками для вивчення історії формування рельєфу у цьому регіоні» [7]. Ці форми рельєфу свідчать про поступовий (каскадний) та тривалий відступ льодовика з півдня на північ.

На території Парку є лише кілька верхових боліт, які розташовані у місцях пониження рельєфу у вигляді заглибленого ложа. Одне з них розташоване у кв.7 Дольського лісництва ДП «Любешівське лісомисливське господарство», а інше у кв.15, 16 Любешівського лісництва Любешівського міжгосподарського спеціалізованого лісгосподарського підприємства.

Проте, незважаючи на всю унікальність і екологічну спрямованість діяльності НПП "Прип'ять-Стохід» на цій території також відмічаються прояви екологічних деградаційних процесів, де-які із яких носять загрозливий характер як для екосистем парку, так і для регіону в цілому.

Актуальність теми полягає в тому, що для збереження унікальних заповідних ландшафтів та видового різноманіття флори і фауни в межах

заповідних територій необхідно виключити негативні прояви антропогенного навантаження. Проте, в сучасних умовах, навіть на території заповідних об'єктів постійно чи періодично фіксуються випадки дії негативних антропогенних чинників, які можна класифікувати як екологічні проблеми, що чинять тиск на природні компоненти. Своєчасне виявлення таких явищ і проблем, а також вжиття відповідних заходів із мінімізації такого впливу, або його усунення є важливим питанням охорони довкілля.

Метою роботи було встановлення наявності певних екологічних проблем, які поширені на території національного природного парку «Прип'ять-Стохід» та їх особливостей з метою покращення екологічної ситуації.

Предметом дослідження є дослідження проявів екологічних деградаційних процесів на території НПП «Прип'ять-Стохід» та засоби покращення ситуації.

Об'єктом дослідження є територія національного природного парку «Прип'ять-Стохід».

Для отримання мети були поставлені визначені наступні завдання:

- дослідити особливості створення, діяльності та основних характеристик НПП «Прип'ять-Стохід»;
- проаналізувати наукові дослідження для виявлення кризових екологічних процесів у регіоні та розповсюдження їх на території національного природного парку «Прип'ять-Стохід»;
- провести оцінку впливу антропогенного навантаження на екосистеми парку та розвиток екологічних проблем;
- розробити способи зниження рівня розвитку екологічних деградаційних процесів на території НПП «Прип'ять-Стохід» з метою покращення екологічної ситуації та охорони і збереження унікальних природних комплексів.

Методи дослідження: збір інформації, аналіз, спостереження, прогноз та проектування заходів.

Під час виконання кваліфікаційної роботи магістра було використано інструменти штучного інтелекту для редагування та форматування тексту (ChatGPT) та генерації контенту виключно як допоміжний засіб для пошуку ідей, уточнення формулювань та опрацювання літератури. Усі твердження, висновки та результати дослідження належать автору та ґрунтуються на власному аналізі, а отримані результати від генеративного ШІ були перевірені на достовірність та відповідність академічній доброчесності.

Апробація роботи. Результати дослідження доповідались на засіданні наукового семінару кафедри екології ЛНТУ, а також були висвітлені у роботі «Особливості проявів екологічних проблем на території національного природного парку «Прип'ять-Стохід» та шляхи покращення ситуації» (Матеріали VIII-ї міжнародної науково-практичної конференції „Енергетична безпека навколишнього середовища”, Луцьк.: РВВ ЛНТУ, 2025 р).

Структура роботи: 80 сторінок, 3 розділів, 3 додатки, 9 таблиць, 18 рисунків, 46 посилань на літературні джерела.

РОЗДІЛ 1. ОСОБЛИВОСТІ ВЛАШТУВАННЯ, ДІЯЛЬНОСТІ ТА УМОВ НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКУ "ПРИП'ЯТЬ-СТОХІД"

1.1. Загальна характеристика НПП "ПРИП'ЯТЬ-СТОХІД"

Поштова адреса контори Парку: 44200 Волинська область, Любешівський район, смт.Любешів, вул.Бондаренка, 47. Телефон, факс: (03362) 30123, 30127, 30144. Електронна адреса: npppsl@gmail.com. Територія парку знаходиться у північно-східній частині Волинської області (рис.1.1).

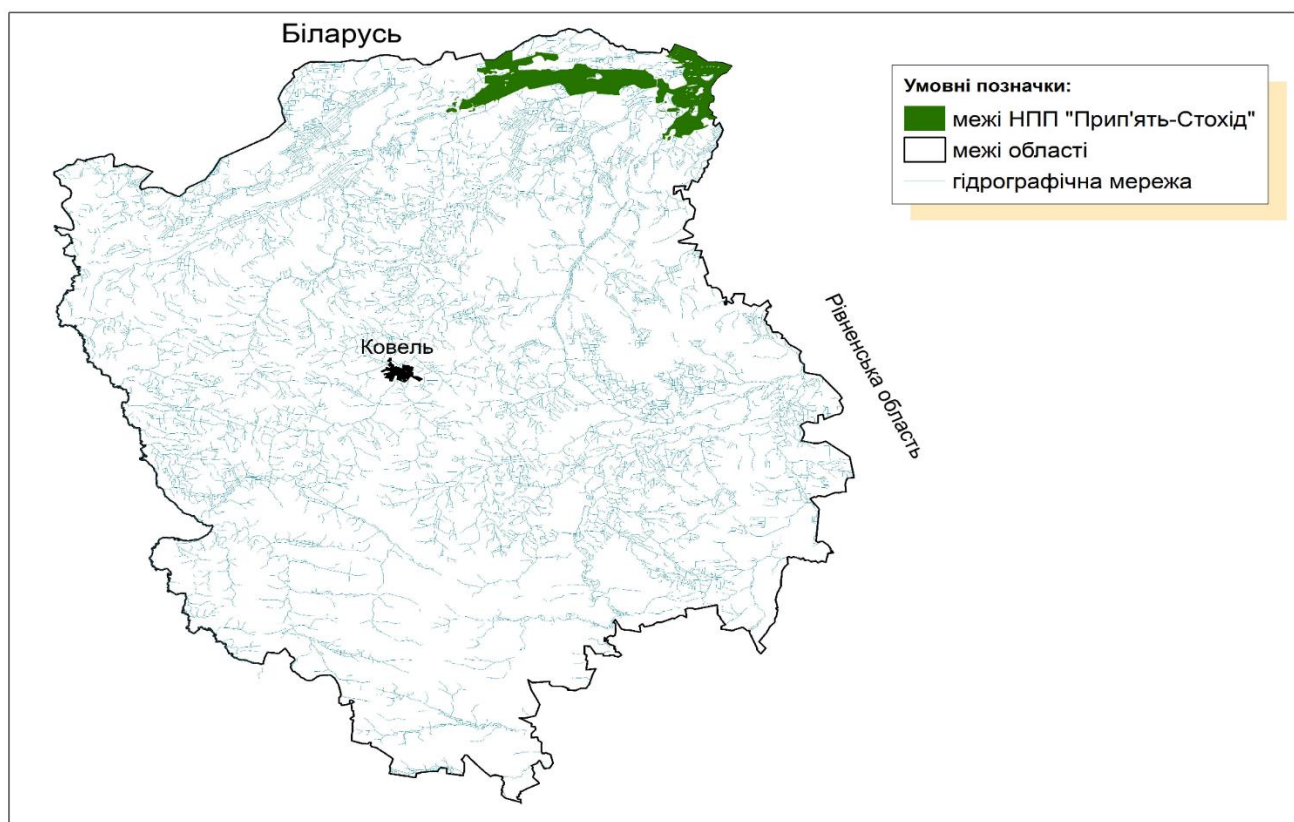

Рисунок.1.1 Місце влаштування НПП «Прип'ять-Стохід»

Загальна площа Парку становить 39315,5 га. У адміністративно-господарському відношенні територію парку складають (рис.1.1):

- 4 природоохоронні науково-дослідні відділення (Великоглушанська, Ветлівська, Любешівська, Люб'язівська), які створені на

землях, які безпосередньо підпорядковані (надані у постійне користування) Парку;

- частини 4 лісництв (Білоозерське, Великоглушанське, Дольське, Сваловицьке) ДП «Любешівське лісомисливське господарство» (ДП «Любешівське ЛМГ»);
- частини 5 лісництв (Бихівське, Гірківське, Залізницьке, Любешівське, Люб'язівське) ДП «Любешівагроліс» (ДП «Любешівагроліс»);
- земель 2 територіальних громад (Камінь-Каширська міська ОТГ і Любешівська селищна ОТГ) Камінь-Каширського району.

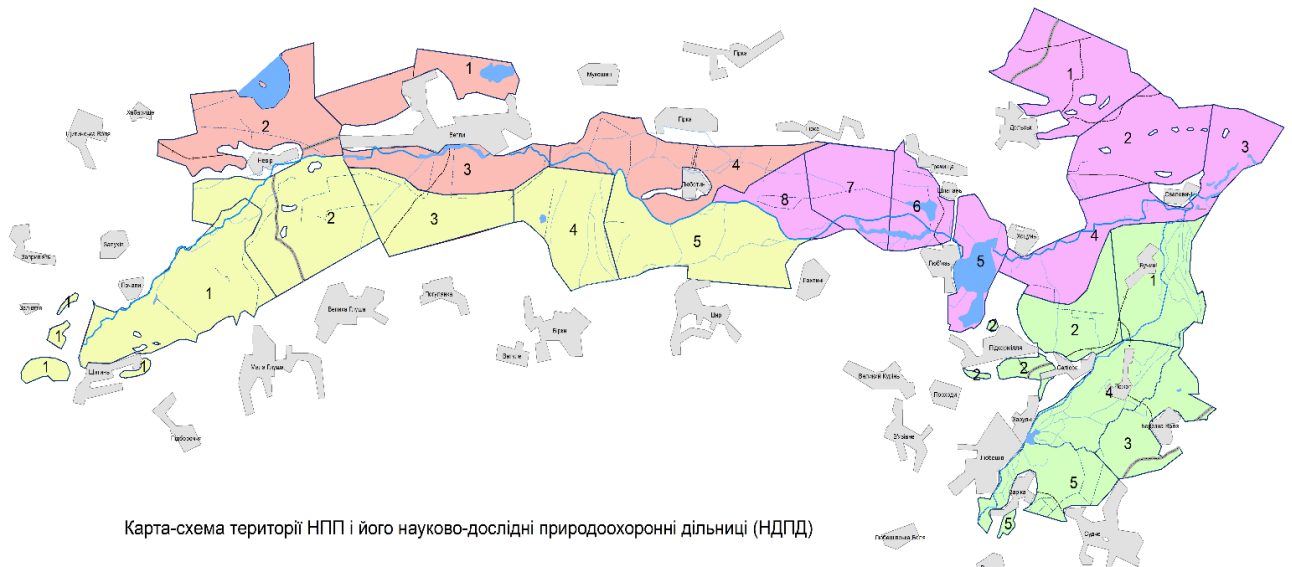

Рисунок.1.2 Карта розміщення складових частин території «Прип'ять-Стохід»:

Умовні позначки:	
—	межі НДПД
■	Великошлушанська НДПД
■	Ветлівська НДПД
■	Любешівська НДПД
■	Люб'язівська НДПД
■	обводи
■	водойми
■	населені пункти
■	межі НПП

Усі землі, крім земель наданих у постійне користування Парку, входять у межі Парку без вилучення їх у землекористувачів та землевласників. На схемі 1.3 наведено розташування території за адміністративними межами та

окремими сільськими радами. Адміністративно-господарський поділ території НПП «Прип'ять-Стохід» детально наведено у додатку А.

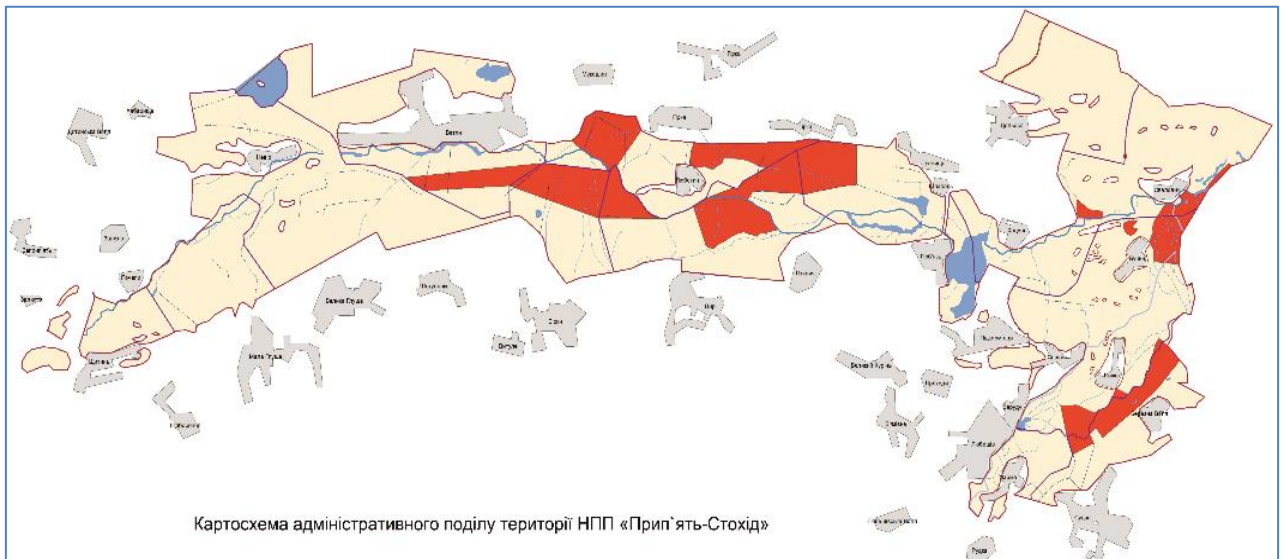

Рисунок.1.3 Адміністративне ділення території парку «Прип'ять-Стохід»:

Умовні позначки:	
	межі НПП
	межі сільських рад
	власна територія НПП
	водойми
	населені пункти

1.2. Характеристика території парку «Прип'ять-Стохід»

Із всієї території парку займають найбільшу площу займають болота - 46,1 % площі, багато також лісів - 33,69 % . Розподіл території Парку за основними групами природних середовищ наведено у таблиці 1.1.

Експлікація земельних угідь Парку «Прип'ять-Стохід» за формою 6-зем наведено у таблиці 1.2.

Організація території в минулому від найдавніших часів до часу створення НПП описана у 1 книзі Літопису природи НПП «Прип'ять-Стохід».

НПП «Прип'ять-Стохід» створений у відповідності з Указом Президента України від 17.08.2007 р. № 533. Він утворений на базі

однойменного регіонального ландшафтного парку, а також інших об'єктах природно-заповідного фонду, історію формування яких показано нижче.

Таблиця 1.1. - Розподіл території Парку за основними групами природних середовищ

Назва груп природних середовищ	Показники в рік утворення – 2007 р.		Показники 2021 р.	
	Площа, га	% від усіх угідь	Площа, га	% від усіх угідь
Ліси	13243,6 3	33,69	13243,6 3	33,69
Чагарникова рослинність	6192,36	15,75	6192,36	15,75
Верхові, низинні і перехідні болота	17147,5 9	43,61	17147,5 9	43,61
Піски	54,13	0,14	54,13	0,14
Внутрішні водні об'єкти (водойми, водотоки)	2164,79	5,51	2164,79	5,51
Інші землі	513,00	1,30	513,00	1,30
Загальна площа Парку	39315,50	100,00	39315,50	100,00

Перші об'єкти природно-заповідного фонду (всі місцевого значення) на сучасній території Парку «створені у 1972 р., зокрема, ботанічні пам'ятки природи: «Ділянка лісу-1» (5,2 га, пізніше, після уточнення, площа збільшилася до 5,8 га), «Ділянка лісу-2» (2 га, пізніше, після уточнення, площа зменшилася до 1,7 га), «Група дубів-1» (0,2 га – 18 дерев) та «Група дубів-2» (0,3 га – 20 дерев) і ще одна «Ділянка лісу» (1,4 га – яка у подальших матеріалах відсутня) на території Білоозерського лісництва КаміньКаширського лісгоспагу (тепер ДП «Любешівське ЛМГ»). У 1975 р. утворено зоологічну пам'ятку природи «Поселення бобрів» (0,7 га) у Дольському лісництві (кв.42) Камінь-Каширського лісгоспагу [2,5, 25].

У 1979 р. створено два заповідні урочища: «Бучинська дача» (1259 га) і «Сваловицька дача» (2481 га, сюди ж увійшла, очевидно навекдена вище зоологічна пам'ятка природи, бо в наступних матеріалах її немає) на території Дольського лісництва Камінь-Каширського лісгоспагу,

гідрологічні заказники: «Великоглушанський» (360 га з охоронною зоною 340 га, колгосп «За перемогу», Великоглушанська сільська рада), «Ветлівський» (600 га з охоронною зоною 590 га, колгосп ім.Мічуріна, Ветлівська сільська рада), «Гірківський» (400 га з охоронною зоною 380 га, колгосп «Червоний партизан», Гірківська сільська рада).

Таблиця 1.2 - Експлікація земельних угідь Парку «Прип'ять-Стохід»

№ п/п	Назва угідь, відповідно до форми б-зем	Площа угідь, га	
		В рік утворення – 2007 р.	В поточний – 2021 р.
1	Площа земель лісового фонду	15151,43	15151,43
	<i>А) лісові землі, всього</i>	13713,13	13713,13
	а) вкриті лісом, разом	13243,63	13243,63
	- лісові культури	2752,70	2752,70
	- лісові розсадники	2,10	2,10
	б) не вкритих лісом, разом	277,90	277,90
	- згарища	5,00	5,00
	- зруби	198,40	198,40
	- галявини	74,50	74,50
	в) лісові шляхи, просіки	120,20	120,20
	<i>Б) нелісові землі, всього</i>	1438,30	1438,30
	а) сільськогосподарські землі, разом	30,20	30,20
	- рілля	0,30	0,30
	- сіножаті	29,90	29,90
	б) води	35,40	35,40
	в) болота	1327,50	1327,50
	г) автотраси	3,70	3,70
2	Болота, всього	15820,09	15820,09
	<i>А) низинні</i>	15820,09	15820,09
3	Води, всього	2093,09	2093,09
	<i>А) природні водотоки (річки)</i>	647,40	647,40
	<i>Б) штучні водотоки (канали, канали)</i>	362,69	362,69
	<i>В) озера</i>	1083,00	1083,00
4	Чагарники	6192,36	6192,36
5	Інші землі, всього	58,53	58,53
	<i>А) піски</i>	54,13	54,13
	<i>Б)</i>	4,40	4,40
	Всього земель	39315,50	39315,50

Також сюди додалися гідрологічні заказники «Зарудчанський-1» (1100 га з охоронною зоною 1050 га), «Зарудчанський-2» (35,1 га з охоронною зоною 105 га, колгосп ім.Леніна, Зарудчівська сільська рада, частину з них – 150 га перенесли у 1990 р. в інше місце, у зв'язку з осушенням частини території між с.Селісок і с.Зарудчі), «Хоцунський» (1100 га з охоронною зоною 1050 га, колгосп «Волинь», тепер Хоцунська сільська рада), «Цирський» (210 га з охоронною зоною 200 га, колгосп ім.І.Франка, Цирська сільська рада).

У 1985 році «утворено також кілька гідрологічних заказників: «Люб'язький» (450 га з охоронною зоною 400 га, колгосп «Світанок», Люб'язівська сільська рада), Бірківський» (850 га, колгосп ім. Пархоменка, Бірківська сільська рада), «Прип'ятський-1» (340 га, колгосп «Комунар», пізніше КСП «Промінь», Любешівсько-Волянська сільська рада), «Прип'ятський-2» (220 га, колгосп ім.К.Маркса, пізніше КСП «Стохід», Любешівсько-Волянська сільська рада), «Прип'ятський-3» (колгосп ім.17 вересня, Деревоцька сільська рада). У 1998 р. створено гідрологічний заказник «Рогізенський» (610,2 га, КСП ім. Мічуріна, Ветлівська сільська рада)» [25].

У минулому на частині території Парку була мережа територій та об'єктів ПЗФ, зокрема регіональний ландшафтний парк «Прип'ять-Стохід» (далі – РЛП) у 1995-2007 рр., та мережа заказників, пам'яток природи і заповідних урочищ, створених у 1972-2010 рр., частина з яких збереглися і до нині.

У структурі РЛП, площа якого складала 22628 га, було виділено у відповідності до Закону «Про природно-заповідний фонд України» зони:

- заповідна 7279 га;
- зона регульованої рекреації 96 га; - зона стаціонарної рекреації 30 га; - господарська зона 15233 га.
- стаціонарної рекреації 30 га;
- господарська зона 15233 га.

Це зонування розроблене на підставі проведення польових і науково-дослідних робіт, з врахуванням обґрунтування його створення, затвердженого Положення про Парк та відповідних матеріалів погоджень щодо заповідної зони.

В основі функціонального зонування лежить комплексна оцінка території Парк, яка включає в себе ландшафтний аналіз території та природоохоронну цінність території;

Таким чином, процес зонування представляє собою результат порівняльної за багатьма ознаками оцінки природних та історико-культурних комплексів на тлі певної соціально-економічної обстановки в районі розміщення Парку. Різноманітність і певна внутрішня суперечливість функцій та завдань Парку вимагає при функціональному зонуванні його території враховувати багато факторів, критеріїв і підходів. Найважливіші з них – природоохоронна (созологічна) і історико-культурна цінність території, рекреаційні ресурси і можливість їх використання, соціально-економічні умови, інженерно-будівельна оцінка території.

Для созологічної оцінки території Парком використовувалася система оцінки, запропонована для водно-болотних угідь, а саме за критеріями (розмір і екосистемне значення, біологічне різноманіття, природність, рідкісність, вразливість, типовість, історична довідка, перспективи покращення, естетична, культурна і релігійна цінність, соціально-економічна цінність, освіта та інтерес громадськості, рекреація та придатність угіддя як полігону для наукових досліджень).

Для вірного підходу до виділення функціональних зон Парк необхідно знати і враховувати характер і ступінь антропогенної змінності природних комплексів, а також розміщення на території об'єктів, що потребують особливої охорони (як природних так і історико-культурних). Частина цих об'єктів може відзначатися також і рекреаційною унікальністю і мати значення як особливо цінний ресурс для пізнавального туризму.

1.3. Обґрунтування системи сучасного функціонального зонування

Враховуючи наведені вище дані про історію формування природнозаповідного фонду на сучасній території Парку та поблизу його розташування, проведено зонування (рис.1.4).

При створенні Парку, заповідна зона визначена зокрема і у матеріалах погодження Державного підприємства «Любешівське лісомисливське господарство» і проектом його створення – у межах попереднього заповідання (з 1979 р. як заповідні урочища – а саме: урочища Бучинська і Сваловицька дачі, у межах лісокористування ДП «Любешівське ЛМГ», що знаходиться на території Дольського лісництва (лісові квартали № 21-54).

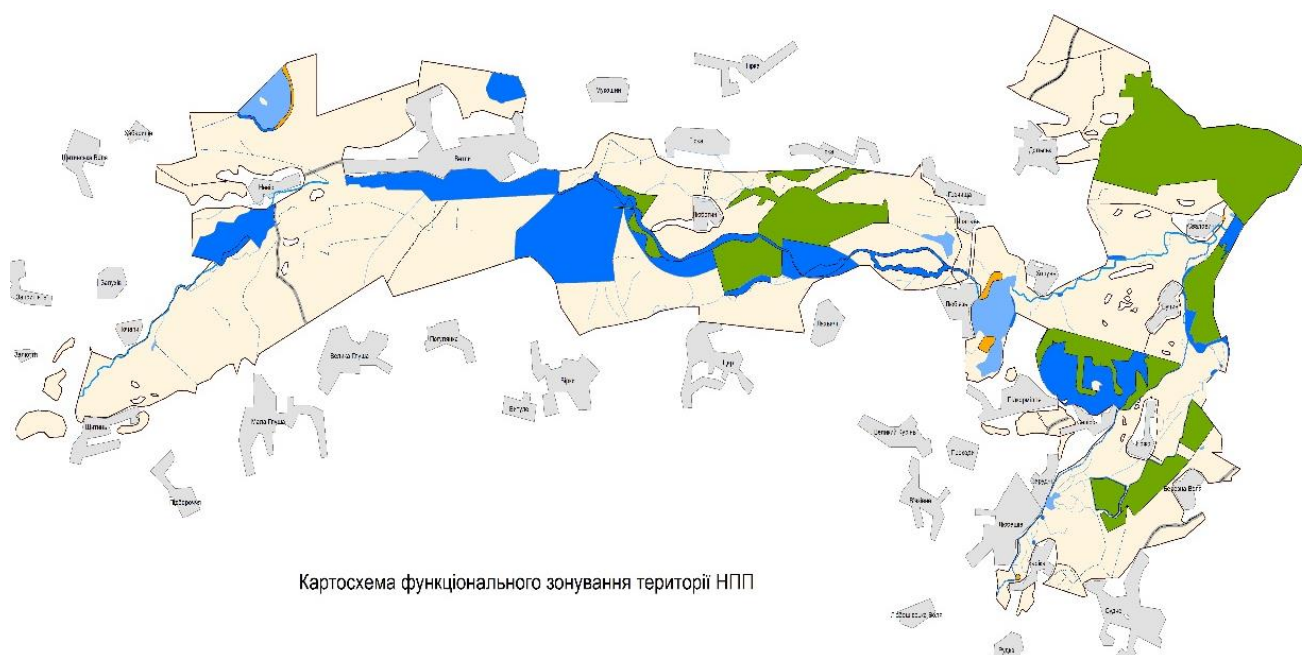

Рисунок.1.4 - Розташування окремих видів територій у НПП «Прип'ять-Стохід»:

Умовні позначки:	
функціональне зонування	
	заповідна зона
	зона регульованої рекреації
	зона стаціонарної рекреації
	господарська зона
	водойми
	населені пункти
	межі НПП

Загалом, при виділенні заповідної зони взято до уваги найцінніші ділянки території Парку за розповсюдженням рідкісних видів рослин і тварин, виділених за національними і міжнародними критеріями, а також рідкісних груп.

В основі заповідної зони знаходяться болотні, чагарникові та лісові угіддя, які до цього були територіями і об'єктами природного-заповідного фонду (ПЗФ), а також входили до заповідної зони РЛП, на базі якого і утворений Парк, а тепер відійшли до власної території Парку.

Частину ВБУ віднесено до господарської зони, для збереження на ній господарської діяльності, необхідної для підтримання екологічного балансу у місцях концентрації рідкісних видів птахів - очеретянки прудкої, баранця великого, кульона великого, журавля сірого (Червона книга України), бо вони заростають чагарниками і таких угідь зникають рідкісні види.

Крім того, на частині ділянок, віднесених до заповідної зони потрібно також проводити сінокосіння. Бо, «незважаючи на вилучення із землекористування болотних угідь, адміністрація парку разом з науковим відділом вважає за доцільне проведення сінокосіння місцевим населенням на цих територіях, а також інших ділянках парку, які знаходяться у землекористуванні інших користувачів» [39]. Це необхідне для підтримання екологічної рівноваги, зокрема для збереження рідкісних рослинних асоціацій та окремих популяцій рідкісних видів лучно-болотних рослин, а також місць гніздування водоплавних та болотних видів птахів, інших видів тварин, в тому числі рідкісних та мисливських. За нашими попередніми дослідженнями, зокрема встановлено, що у місцях щорічного сінокосіння, щільність рідкісних рослин, зокрема зозулинцевих помітно більша, ніж у місцях на яких сінокосіння не проводиться. За 2-5 років такі луки і болота починають заростати чагарниками, і з чагарникових угруповань починають зникати рідкісні види рослин. Наприклад, у 2003-2004 рр. на одній з ділянок боліт периферійної частини заплави Прип'яті, що входить тепер у парк, нараховували по 10-30 особин коручки болотяної на 1 м², а вже у 2008-2009

р. – 0-8. У 2004 році на цій ділянці сінокосіння ще проводилося, а у наступні припинилося, і як наслідок ділянка почала заростати чагарниками. Тобто, за 4-5 років відсутності сінокосіння призвели до зменшення чисельності виду на 1 квадратний метр у 3-10 раз. Імовірно, що за 1-3 роки, якщо не проводити там сінокосіння і вирізуванням чагарників, коручка болотяна там зникне.

Необхідно також зазначити, що в останні роки спостерігається тенденція до зменшення площі сінокосіння, і у зв'язку з цим потрібно буде шукати заходи і засоби для штучного підтримання екологічної рівноваги лук, площа яких на території Парк незначна (менше 1% від його площі) і боліт. Одним з таких заходів можливо буде розробка і реалізація проекту з відновлення вологих лук, запропонована Українським товариством охорони птахів, у місцях концентрації очеретянки прудкої – глобально вразливого виду, занесеного до Червоної книги України. Тобто планується організація пізньо-літнього та осіннього (серпень-жовтень) сінокосіння в заплаві р.Прип'ять. У 2004-2005 рр. співробітники однойменного тодішнього РЛП, на базі якого було створено національний природний парк, вже здійснювали окремі заходи з ренатуралізації лучних угідь, а саме вилучення паростків чагарників та молодого самосіву сосен і берез на луках, в місцях концентрації гніздування гусеподібних (качок) і сивкоподібних птахів (куликів), що дало свої позитивні результати у наступні роки. Тому збільшення площі сінокосіння, у порівнянні з попередніми роками, не завадить охороні рідкісних видів рослин і тварин, а навпаки лише буде сприятиме їхньому збереженню.

При зонуванні враховано не лише розповсюдження раритетної флори та фауни, рослинних угруповань, а й шляхи міграції водоплавних, навколководних та інших птахів (через територію Парку пролітає понад 200 тис. мігруючих птахів) та інших видів тварин, а також шляхи можливого поширення флори. При цьому, незважаючи на відносно значні за площею водні об'єкти, майже усі вони увійшли до зони регульованої рекреації, що необхідно для розвитку туристично-рекреаційного потенціалу, але з

окремими часовими обмеженнями щодо їх використання під час масового розмноження об'єктів тваринного світу. Зонуванням враховано пріоритетні ділянки, на яких ведеться традиційна господарська діяльність лісгосподарськими підприємствами та місцевим населенням, і які віднесені до господарської зони.

1.4. Характеристика водно-болотних угідь НПП «Прип'ять-Стохід»

На території Парку, знаходяться 18 територій та об'єктів ПЗФ, загальна площа яких становить 8114,9 га (їх перелік наведено у додатку Б).

До меж Парку частково входять 2 водно-болотних угідь (ВБУ) міжнародного значення, (Постановою КМ України від 23.11.1995 № 935, у відповідності до міжнародних критеріїв, передбачених Рамсарською конвенцією (1971), резюме по яких складені на основі інформаційних форм, які прийняті Бюро Рамсарської конвенції.

1. Заплава р. Прип'яті (51°48' N, 25 ° 15' E, висота над рівнем моря – 139-154, в середньому – 144 м).

Один з найбільших природних комплексів Поліського регіону, витягнутих вздовж Прип'яті, який є місцем концентрації великої кількості біорізноманіття (220 видів хребетних тварин і 550 видів судинних рослин), а також місцем масових міграцій птахів (понад 200 тис. особин, переважно водноболотних і горобцеподібних). Територія відноситься до континентальних ВБУ, основу типів яких складають не заліснені торфовища, не пересихаючі річки, постійно прісноводні озера, сезонні прісноводні марші та заліснені торфовища.

Місцезнаходження – північно-західна частина України, Західне Полісся, крайня північно-східна частина Волинської області, Любешівський і Ратнівський райони, між смт Ратне і смт Любешів (10 км до ВБУ), 145 км від обласного центру – м. Луцьк; площа ВБУ – 12000 га. Межує з ВБУ «Заплава річки Стохід» і транскордонним ВБУ «Стохід-Прип'ять-Простир».

На території ВБУ «Заплава річки Прип'ять» виділено 2 групи типів (суходільні і штучно створені) і 10 типів ВБУ за рамсарською системою класифікацій типів ВБУ (Annex I Ramsar Convention), яка схвалена Рекомендацією 4.7 з доповненням Резолюцій VI.5 та VII.11 Конференції Сторін конвенції: М, О, Тр, Ts, U, W, Xf, Xp, 2, 9.

Таблиця 1.3 - Структура ВБУ «Заплава річки Прип'ять»

№ п/п	Класифікація ВБУ та інших угідь	Код ВБУ	Площа , га	% від загальної площі ВБУ
Власне територія ВБУ				
Суходільні ВБУ				
1	постійні річки, струмки, ручаї	М	651	5,4
2	Постійні прісноводні озера (площею більше 8 га)	О	1407	11,7
3	Постійні прісноводні озера (площею менше 8 га), болота	Тр	170	1,4
4	сезонні (пересихаючі прісноводні марші), заплавні луки	Ts	150	1,2
5	незаліснені торфовища, відкриті болота, фени	U	4400	36,7
6	водно-болотні угіддя з домінуванням чагарників	W	4600	38,4
7	прісноводні водно-болотні угіддя з домінуванням дерев	Xf	350	2,9
8	заліснені торфовища, торфоболотні ліси	Xp	160	1,3
<i>Всього суходільних ВБУ</i>			<i>11888</i>	<i>99,0</i>
Штучно створені ВБУ				
9	ставки, малі водні резервуари	2	2	0,1
10	канали і дренажні протоки, канали	9	110	0,9
<i>Всього штучно створених ВБУ</i>			<i>112</i>	<i>1,0</i>
Разом класифікованих типів ВБУ			12000	100
Всього ВБУ «Заплава річки Прип'ять»			12000	100

В першу чергу ця територія підтримує існування рідкісних та вразливих видів рослин, які охороняються, зокрема Бернською конвенцією:

альдрованда пузирчата *Aldrovanda vesiculosa* (у сприятливі для виду роки займає загальну площу не менше 35-50 га – 2009-2013 рр., найбільші угруповання знаходяться на затонах і старицях Стоходу), юриня волошкоподіб-на *Jurinea (pseudo)cyanoides*, зозулині черевички справжні *Surgipedium calceolus* (загальна площа місцезростань – близько 1,5-2 га у 2009-2015 рр., спостерігається тенденція до збільшення площі), 13 видів рослин родини зозулинцевих *Orchidaceae* (одне з найбільших в Україні місцезростань коручки болотної *Epipactis palustris*, площа яких близько 20-30 га у 2010 р. на болотистих луках вздовж Прип'яті), які охороняються Вашингтонською конвенцією (CITES) та тварини, занесених до Червоного списку МСОП.

Ця територія «підтримує значну частку популяцій на відносно малій території під час міг-рацій і утворення їх скупчень на зупинках для ночівлю і харчування: гусей роду *Anser*, переважно гуски сірої *Anser anser* і гуски білолобої *Anser albifrons* – 20000-40000 особин (2008-2020 рр.), качок родів *Anas* і *Aythya*, переважно крижня *Anas platyrhynchos* і свища *Anas penelope* – 12000-18000 (2008-2021 рр.), журавлів сірих *Grus grus* – 300-1000 (2008-2019 рр.), крячків родів *Chlidonias* і *Sterna* (у переважній більшості крячка білокрилого *Chlidonias leucopterus* і чорного *Chlidonias niger*) – 10000-30000 у 2008-2021 рр., ластівок *Hirundinidae* – близько 100000 (2013 р.) останні мають тут до того ж важливі місця ночівлі протягом серпня – початку жовтня. Загалом, за оцінкою видимих міграцій птахів на стаціонарах, вздовж Прип'яті пролітає не менше 200 тисяч птахів, які тут зупиняються на ночівлю і харчування (2012-2021 рр.), без врахування транзитно-мігруючих птахів» [38-39].

Забезпечують «місця існування для скупчень понад 20 тисяч водно-болотних птахів, серед яких наявні рідкісні види, що перебувають під загрозою глобального зникнення: очеретянка прудка – 2000-2600 співаючих самців у 2008-2019 р. (Poluda et al., 2019), 2105-2440 – у 2012 р. (Полуда та ін., 2012), підорлик малий/великий – 2-4 пар (2012-2019 рр.). Серед інших

важливих видів птахів ВБУ комплексу: крячок білокрилий – 850-1000 пар, крячок чорний 250-400, лиска – 200-300, крижень – 150-200 та ін., а також один з найчисельніших видів цього комплексу – очеретянка лучна – 10000-12000 пар (оцінка у 2010-2013 рр.)» [38].

Дане ВБУ є важливим місцем нересту, нагулу та зимівлі 30 видів риб, зокрема рідкісних видів занесених до Червоного списку МСОП з родини коропоподібних (гірчак *Rhodeus sericeus*, короп *Cyprinus carpio*). Гірчак спорадично розповсюдженим по всій території ВБУ, а короп – рідкісний (зникаючий) вид. Крім того, у ВБУ ще досить розповсюджений карась золотий *Carassius carassius*, занесений до Червоної книги України. Озера Люб'язь і Біле є місцями масових нерестовищ ляща *Abramis brama*, який сюди збирається на ерест з прилеглих територій, зокрема і з оз.Нобель (Рівненська область) та, імовірно, з Республіки Білорусь.

Найважливіші ареали поширення рослинних і тваринних угруповань ВБУ розташовані вздовж водойм: оз. Люб'язь, оз. Біле, оз. Волянське (комплекси угруповань водно-болотних видів рослин і тварин, в тому числі і скупчення птахів під час їх міграцій), р. Прип'ять між с. Невір та с. Люботин і с. Бірки (комплекс біотопів, у яких гніздиться основне угруповання очеретянки прудкої), р. Прип'ять між с. Люб'язь та с. Сваловичі, між с. Люб'язь та с. Люботин (комплекс біотопів, які підтримують існування угруповань рідкісних видів рослин і тварин, в тому числі і скупчення птахів під час міграцій, зупинки їх для ночівель і харчування).

2. Заплава р. Стоходу (51°40' N, 25°22' E).

Один з найбільших природних комплексів Поліського регіону, витягнутих вздовж Стоходу, з наявністю великої кількості біорізноманіття (195 видів хребетних тварин, 550 видів судинних рослин), масових міграцій птахів (100 тис. особин, переважно водно-болотних). Територія відноситься до континентальних ВБУ, основу типів яких складають не заліснені і заліснені торфовища, болота з домінуванням чагарників.

Місцезнаходження – північно-західна частина України, Західне Полісся, крайня північно-східна частина Волинської області, Камінь-Каширський, Ковельський, Любешівський і Маневицький райони, між с. Угли Ковельського району і с. Сваловичі Любешівського району, 70 (Пд) – 150 (Пн) км від обласного центру – м. Луцьк; площа ВБУ – 10000 га. Межує з ВБУ «Заплава річки Стохід», співпадає із транскордонним ВБУ «Стохід-Простир».

На території ВБУ «Заплава річки Стохід» виділено 2 групи типів (суходільні і штучно створені) і 10 типів ВБУ за рамсарською системою класифікацій типів ВБУ (Annex I Ramsar Convention), яка схвалена Рекомендацією 4.7 з доповненням Резолюцій VI.5 та VII.11 Конференції Сторін конвенції: М, О, Тр, Ts, U, W, Xf, Xp, 2, 9, структурний розподіл яких подається нижче (табл. 1.4).

Відповідно до типології боліт на території ВБУ знаходиться унікальне поєднання типів ВБУ – торфовища та заплавного болота вздовж р. Стоходу, як для України, так і для Європи загалом, зокрема в межах Правобережного рівнинного біогеографічного району Дунайсько-Донської біогеографічної провінції Палеарктики (Поліщук, Багнюк, 1999), або за міжнародною класифікацією – Середньоєвропейської лісової біогеографічної провінції Палеарктичного біогеографічного царства, в центральній частині Європи (Udvardy, 1975). ВБУ збереглися у майже незміненому стані і є моделлю для комплексного дослідження.

Також є один ендемічний вид рослин – смілка литовська *Silene lithuanica* (ендемік Полісся), яка зростає невеликими куртинами (по 2-40 рослин) – на вирубках, галявинах лісів (загальна площа поширення – 11,5 га у 2007-2019 рр.).

Ця ВБУ підтримує значну частку популяцій на відносно малих територіях під час міграцій і утворення їх скупчень на зупинках для ночівель і харчування: гуски сірої і білолобої– 10000-30000 особин (2008-2020 рр.), качок родів *Anas* і *Aythya*, переважно крижня *Anas platyrhynchos* і свища–

10000-15000 (2009-2021 рр.), журавлів сірих *Grus grus* – 600-1000 (Химин та ін., 2010), крячків родів *Chlidonias* і *Sterna* (переважно білокрилого *Chlidonias leucopterus* і чорного *Chlidonias niger*) – 5000-7000 у 2008-2013 рр., ластівок *Hirundinidae* – близько 50000-65000 у 2012-2021 рр., які тут мають важливі місця ночівлі..

Таблиця 1.4 -Структура типів ВБУ «Заплава річки Стохід

№ п/п	Класифікація ВБУ та інших угідь	Код ВБУ	Площа, га	% від загальної площі ВБУ
Власне територія ВБУ				
Суходільні ВБУ				
1	постійні річки, струмки, ручаї	M	346	3,5
2	постійні прісноводні озера (площею більше 8 га)	O	20	0,2
3	постійні прісноводні озера (площею менше 8 га), болота	Tr	190	1,9
4	сезонні (пересихаючі прісноводні марші), заплавні луки	Ts	84	0,8
5	незаліснені торфoviща, відкриті болота, фени	U	2200	22,0
6	водно-болотні угіддя з домінуванням чагарників	W	3500	35,0
7	прісноводні водно-болотні угіддя з домінуванням дерев	Xf	300	3,0
8	заліснені торфoviща, торфоболотні ліси	Xp	3270	32,7
<i>Всього суходільних ВБУ</i>			<i>9910</i>	<i>99,1</i>
Штучно створені ВБУ				
9	ставки, малі водні резервуари	2	2	0,1
10	канали і дренажні протоки, канави	9	88	0,8
<i>Всього штучно створених ВБУ</i>			<i>90</i>	<i>0,9</i>
Разом класифікованих типів ВБУ			10000	100
Всього ВБУ «Заплава річки Стохід»			10000	100

За оцінкою вздовж Стоходу пролітає понад 100 тисяч птахів, які тут зупиняються на ночівлю і харчування (2012-2018 рр.), без врахування транзитно-мігруючих птахів. Забезпечують «місця існування для скупчень понад 20 тисяч водно-болотних птахів, серед яких наявні рідкісні види: очеретянка прудка – 230-260 співаючих самців у 2008-2017 р. (Poluda et al., 2019), підорлик малий – 2-4 пар (2012-2013 рр.). Серед інших важливих видів птахів ВБУ комплексу: крячок білокрилий – 800-1000 пар, крячок чорний 300-400, лиска *Fulica atra* – 100-150, крижень – 150-200, та ін. (2008-2017 рр.), а також один з найчисельніших видів цього комплексу – очеретянка лучна – 600010000 пар (оцінка у 2010-2018 рр.)» [25].

Дане ВБУ є важливим місцем нересту, нагулу та зимівлі 29 видів риб, в.т.ч рідкісних - гірчака *Rhodeus sericeus*, занесених до Червоного списку МСОП, який спорадично розповсюджений і карася золотистого *Carassius carassius*, який ще досить розповсюджений.

Найважливіші ареали поширення рослинних і тваринних угруповань ВБУ «розташовані вздовж р. Стохід, зокрема між с. Сваловичі – смт. Любешів, с. Угриничі-с. Угли (комплекс угруповань водно-болотних видів рослин і тварин, комплекс біотопів, у яких гніздиться основне угруповання очеретянки прудкої, комплекс біотопів, які підтримують існування угруповань рідкісних видів рослин і тварин, скупчення птахів під час міграцій, зупинки їх для ночівель і харчування). Всього тут зареєстровано понад 550 видів судинних рослин, 300 видів водоростей (з врахуванням внутрішньовидових таксонів) і 195 видів хребетних тварин, а також 5 рідкісних, занесених до Зеленої книги України рослинних угруповань: болотних (1) та водних (8)» [25].

У заплаві Прип'яті зареєстровано 550 видів судинних рослин і близько 300 видів водоростей. Серед них тут зростають 28 видів рослин, окремі з яких, крім наведених вище також охороняються Бернською і Вашингтонською конвенціями (бульбохета майже квадратна *Bulbochaete subquadrata*, щитолісник звичайний *Hydrocotyle vulgaris* – найбільші площі

зростання в Україні, пальчатокорінник Фукса *Dacty lorchiza fuchsii*, коручка болотна *Eriopactis palustris* – одні з найбільших місцезростань в Україні, осока Девелла *Carex davalliana* тощо).

Крім того, частина території Парку «Прип'ять-Стохід», має ще один додатковий статус природоохоронної території. З територією Парку частково перетинаються межі двох ІВА-територій – територій, важливих для збереження птахів:

«Долина р. Прип'ять» (національний номер UA – 22, міжнародний - 005), площа 12000 га, Любешівський і Ратнівський райони Волинської області, територія співпадає з одноіменним водно-болотним угіддям міжнародного значення, критерії ІВА: А1, А4і, В1і, В2, В3. Ця територія підтримує життєдіяльність 22 видів птахів, зокрема таких видів як бугай, бугайчик, лебідьшипун, деркач, журавель сірий, пугач, очеретянка прудка і ін.;

«Долина р. Стохід» (національний номер UA – 94, міжнародний - 007), площа 17800 га, Любешівський, Камінь-Каширський, Маневицький, Ковельський райони Волинської області, територія частково співпадає з територією одноіменного водно-болотного угіддя міжнародного значення, критерії ІВА: А1, А4і, В1і, В2, В3. Ця територія підтримує життєдіяльність 12 видів птахів, зокрема таких видів як лелека чорний, бугай, погонич звичайний, погонич малий, кобилочка-цвіркун і ін.

1.5 Загальна характеристика рослинного світу і тваринного світу

Територія НПП «Прип'ять–Стохід» є надзвичайно цінною у природоохоронному та науковому відношенні. Вона характеризується високим рівнем збереженості природних комплексів та уособлює основні типові риси Західного Полісся. Різноманітна ландшафтна структура, дуже багата флора і фауна у поєднанні з їхньою унікальністю та високим ступенем збереженості природних комплексів дозволяють НПП «Прип'ять–Стохід»

зайняти особливе місце серед природно-заповідних територій Українського Полісся.

Особливої цінності території парку «надає переважання у його рослинному покриві не лісового типу рослинності, який тут теж представлений і має специфічний характер, а комплексів водної і прибережно-водної рослинності, боліт та заболочених лук. Тому тут в найбільшій мірі на Поліссі охороняється біорізноманіття цих типів рослинності. У найбільшій мірі серед природно-заповідних територій Полісся тут представлена також псамофітна рослинність, в складі якої багато центральноєвропейських видів» [25] (рис.1.5).

Рисунок.1.5 Розташування окремих видів рослинних угруповань у НПП «Прип'ять-Стохід»:

Умовні позначки:

- сосново-дубові ліси чорницеві у комплексах з мішаними лісами
- соснові ліси чорницево-зеленомохові
- дубові ліси чорницеві у комплексах з дубово-грабово-липовими
- сухі соснові ліси з *Coryneforus canescens*
- евтрофні болота з *Carex omskiana* та *Carex appropinquata*
- болотні луки з *Agrostis stolonifera* у комплексах з торф'янистими луками
- справжні луки з переважанням *Agrostis tenuis*
- водна та прибережно-водна рослинність

У парку виявлено 10 рослинних угруповань, занесених до Зеленої книги України (2009) – 1 лісових, 1 болотних і 8 водних, що підкреслює

ценотичну значущість цієї території. Найбільш рідкісними є угруповання альдрованди пухирчастої *Aldrovanda vesiculosa*, які досі для території Правобережного Полісся були відмічені тільки в Шацькому НПП. Цінними в науковому плані є угруповання дубових лісів із покривом із осоки трясуцковидної, вони мають свій основний ареал в Центральній Європі.

Дуже багатою в парку є раритетна компонента флори. Тут «виявлено 3 види рослин, із Бернської конвенції – альдрованда пухирчата *Aldrovanda vesiculosa*, сальвінія плаваюча *Salvinia natans*, зозулині черевички справжні *Cypripedium calceolus*, юринея волошкодидна *Jurinea (pseudo)cyanoides*. станній вид є дуже рідкісним на Українському Поліссі, особливо в його північній частині. У флорі парку виявлено 42 види які є рідкісними видами, крім зозулиних черевичок справжніх, є верба Старке *Salix starkeana*, булатка дволиста *Cephalanthera longifolia*» [25].

Фауна НПП, завдяки наявності різноманітних біотопів (наземних, водноболотних і водних) є надзвичайно багатою і відображає фауністичні особливості Західного Полісся.

Важливим показником фауністичного багатства території НПП «Прип'ять– Стохід» є наявність значної кількості рідкісних та таких, що перебувають під загрозою. Раритетна компонента фауни Парку налічує: 8 видів хребетних і 3 види комах, що занесені до Червоної книги МСОП; 8 видів хребетних; 26 видів хребетних та 11 видів комах, що занесені до Червоної книги України. Крім того, на цій території зустрічається значна кількість хребетних тварин, які охороняються згідно з міжнародними конвенціями та угодами (Бернська конвенція – 229 видів; Вашингтонська конвенція – 27 видів; Угода про збереження афро-євразійських водноболотних птахів – 49 видів; Угода про збереження кажанів в Європі – 1).

Північно-східна частина парку є єдиним місцем в Україні, де доведено регулярне гніздування синиці білої *Parus cyanus*.

1.6 Постійні пробні площі та фенологічні профілі НПП «Прип'ять–Стохід»

На території Парку у 2008 р. розпочато, а у наступні роки продовжено закладання постійних пробних площ з метою вивчення біологічних та екологічних особливостей рідкісних і фонових видів флори та фауни, впливу на них природних та антропогенних чинників, відстежування фенологічних аспектів живої і неживої природи тощо. З цією метою закладено 20 ППП, які зведені у табличній формі у формі додатку В.

Крім закладання та спостережень на пробних площах в умовах парку проводяться також фенологічні спостереження на виділених фенологічних профілях (табл.1.5).

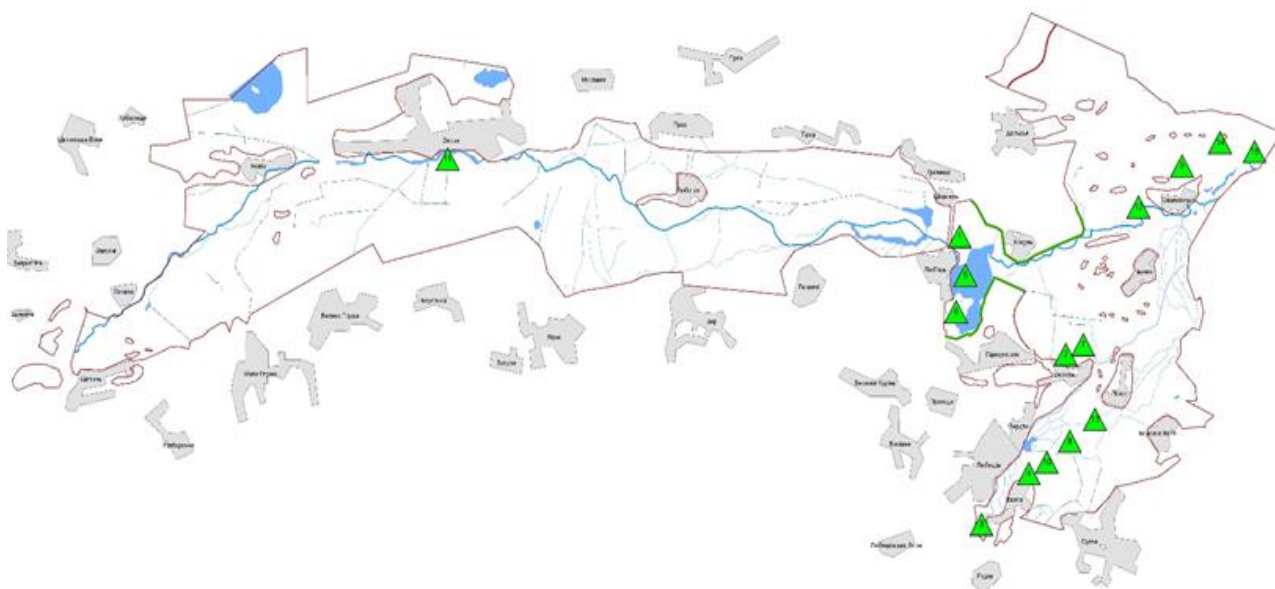

Рисунок.1.6 Карта-схема розміщення наукових полігонів та фенологічних профілів на території парку

Таблиця 1.5 - Фенологічні профілі Парку

№ профілю	Місцезнаходження Профілю	Довжина профілю, км	Рік закладення	Мета закладення профілю	Коротка характеристика Профілю
ПР-1	с.Люб'язь, с.Підкормілля, с.Хоцунь, ДП «Любешівагроліс», Любешівське лісництво, кв.20, вид.6, 7, Люб'язівське лісництво, кв.22, вид.12. Початок профілю з асфальтового автошляху (Люб'язь-Любешів), від с.Люб'язь і далі по дамбі навколо оз.Люб'язь до початку лісового масиву – Бучинська дача, з заходом до мису між оз.Люб'язь і р.Прип'ять навпроти с.Хоцунь	7 км	2008	Фенологічні спостереження за живою і неживою природою	Автошлях через заплаву р.Коростинки і дамба вздовж оз.Люб'язь і заплави р.Прип'ять, луки і болота оз.Люб'язь, р.Прип'ять, острівні ділянки лісів (молодняки), пасовища, канали
ПР-2	с.Хоцунь, Початок профілю від дороги Шлапань-Хоцунь, по дамбі навколо заплави р.Прип'ять аж до початку лісу – Любешівського МСЛП, Любешівського лісництва, кв.32	5 км	2009	Фенологічні спостереження за живою і неживою природою, зимові обліки куніцеподібних	Дамба вздовж болота заплави р. Прип'ять, канали вздовж дамб, на окремих ділянках серед боліт луки, чагарники
ПР-3	с.Зарудчі-с.Селісок, від с.Зарудчі вздовж р.Стохід та її заплави до мосту за с.Селісок	5 км	2011	Фенологічні спостереження за живою і неживою природою, зимові обліки куніцеподібних	Дамба вздовж р.Стохід, її заплави, стариць, канав, боліт, місцями є ділянки чагарників

Територіальне розташування наукових полігонів та фенологічних профілів на території парку показано на схемі 1.6.

РОЗДІЛ 2. ПРИРОДНІ УМОВИ НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКУ "ПРИП'ЯТЬ-СТОХІД"

2.1. Кліматичні особливості

За кліматичним районуванням територія Парку відноситься до рівнинної кліматичної підобласті атлантико-континентальної кліматичної області, а за агрокліматичним районуванням – до вологої, помірно теплої агрокліматичної зони. Клімат характеризується помірним вологим кліматом з м'якою зимою і неспекотним літом із незначними опадами.

За багаторічними даними, середньорічна температура становить $+7,1^{\circ}\text{C}$, січня -5°C ; липня $+18^{\circ}\text{C}$ (сmt. Любешів), середня тривалість безморозного періоду – 154-155 днів; річна сума опадів – 550мм. Переважають вітри ПнЗх; Зх; ПдСх; менше – Сх; Пн; Пд; ПдЗх. Середня кількість днів із сніговим покривом – 83.

За зведеними даними основних метеорологічних показників за природний 2007-2015 роки, середньорічна температура за 9 років становить $+8,2^{\circ}\text{C}$, січня $4,2^{\circ}\text{C}$; липня $+20,3^{\circ}\text{C}$ (сmt. Любешів), середня тривалість безморозного періоду – 155-180 днів; річна сума опадів за 2016 рік – 545,9 мм. Переважають вітри ПнЗх; Зх; ПдСх; менше – Сх; Пн; Пд; ПдЗх. Середня кількість днів із сніговим покривом за роки спостереження – 55.

За багаторічними даними, сніговий покрив в середньому появляється у листопаді місяці; середні дати утримання стійкого снігового покриву – 28.12.; середня дата танення снігового покриву – 24.03; середня дата останнього приморозку – 23.04; найраніша – 09.04; найпізнішого приморозку – 20.05; середня дата першого приморозку – 06.09; найраніше – 16.10; найпізніша – 28.11.

2.1.1 Основні метеорологічні показники

В грудні 2020 – листопаді 2021 років спостереження за температурою повітря, температурою поверхні ґрунту, кількістю опадів, вологістю повітря, напрямках вітрів проводились на Любешівській метеорологічній станції № 5182550. Але, із-за здорожчання послуг з надання метеорологічних даних адміністрацією Парку не укладався договір на отримання таких даних. Лише на початку 2020-2021 р. уклали договір на отримання гідрометеорологічних даних за 2020-2021 рр.

В грудні 2020 – листопаді 2021 років спостереження за температурою повітря, температурою поверхні ґрунту, кількістю опадів, вологістю повітря, напрямках вітрів проводились на Любешівській метеорологічній станції № 5182550. При цьому, виділені середні дані за місяць щодо температурних показників, а також сумарні дані за місяць щодо окремих показників, зокрема щодо кількості опадів у мм, та кількості днів з опадами.

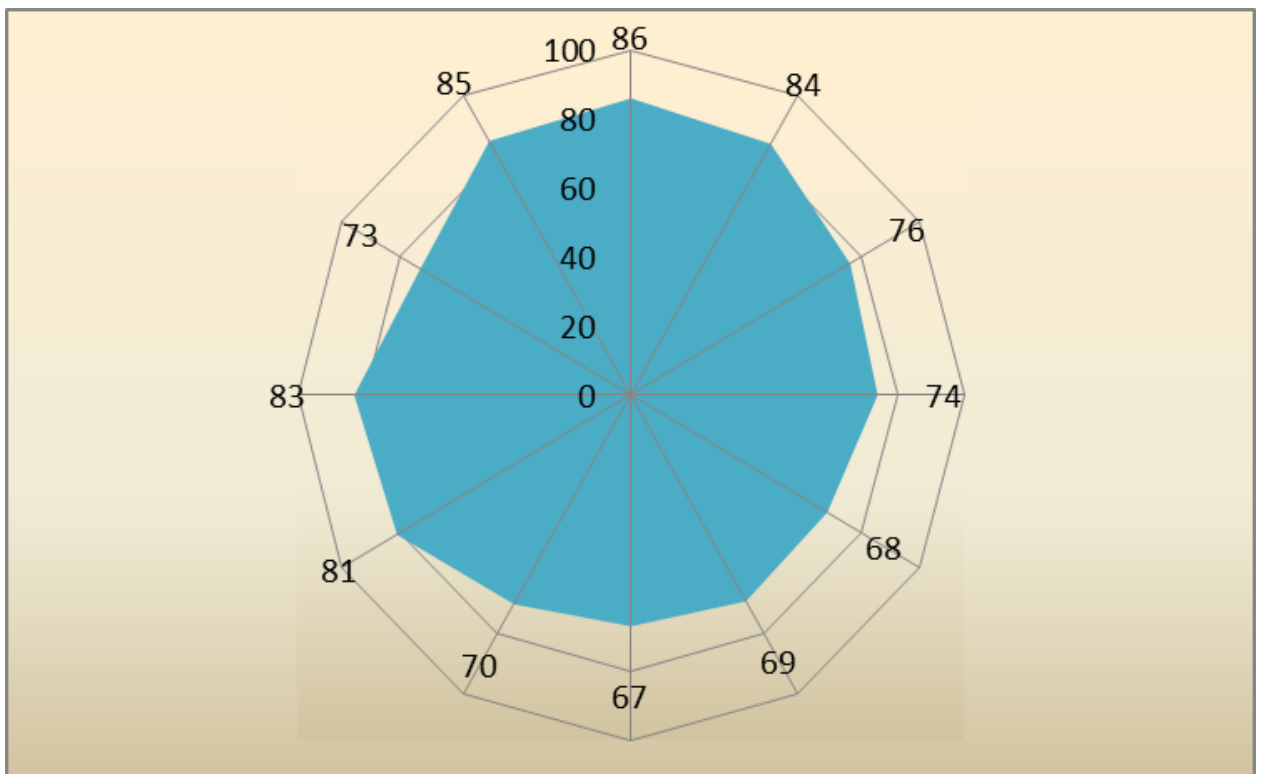

Рисунок.2.1 Циклограма середньомісячної відносної вологості повітря (2020/2021рр.)

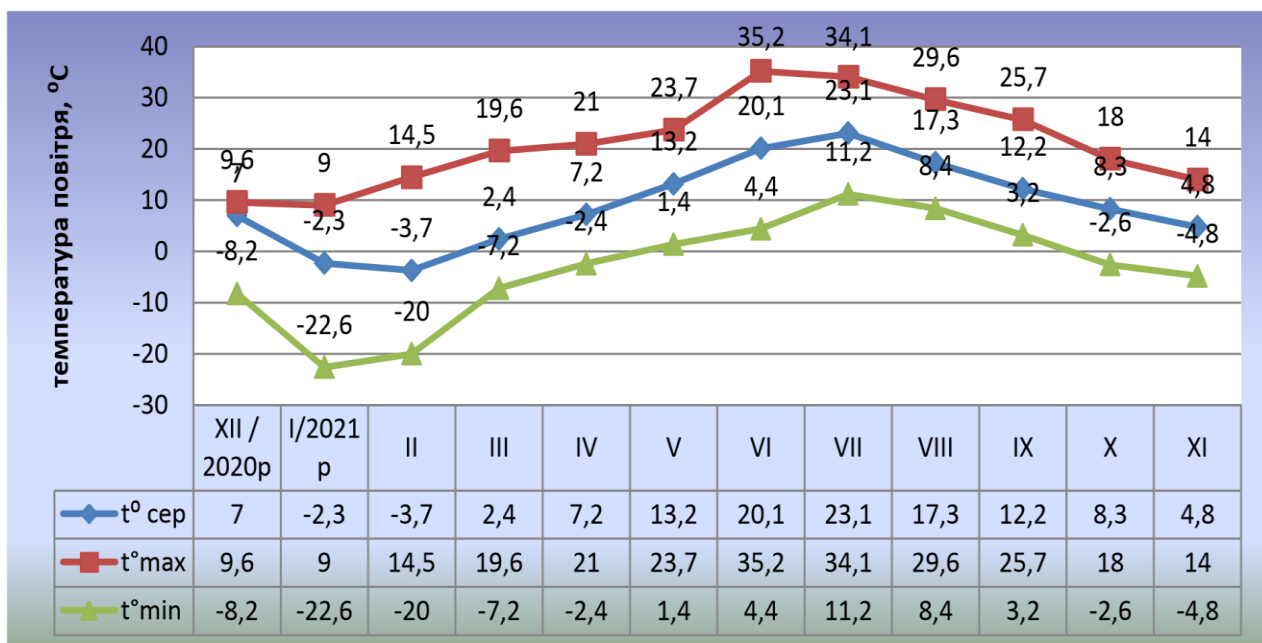

Рисунок 2.2 Графік Середня місячна ($t_{сер}$), максимальна (t_{max}) та мінімальна (t_{min}) температура повітря, $t^{\circ}C$ по станції Любешів (грудень 2021 р. – листопад 2021 р.)

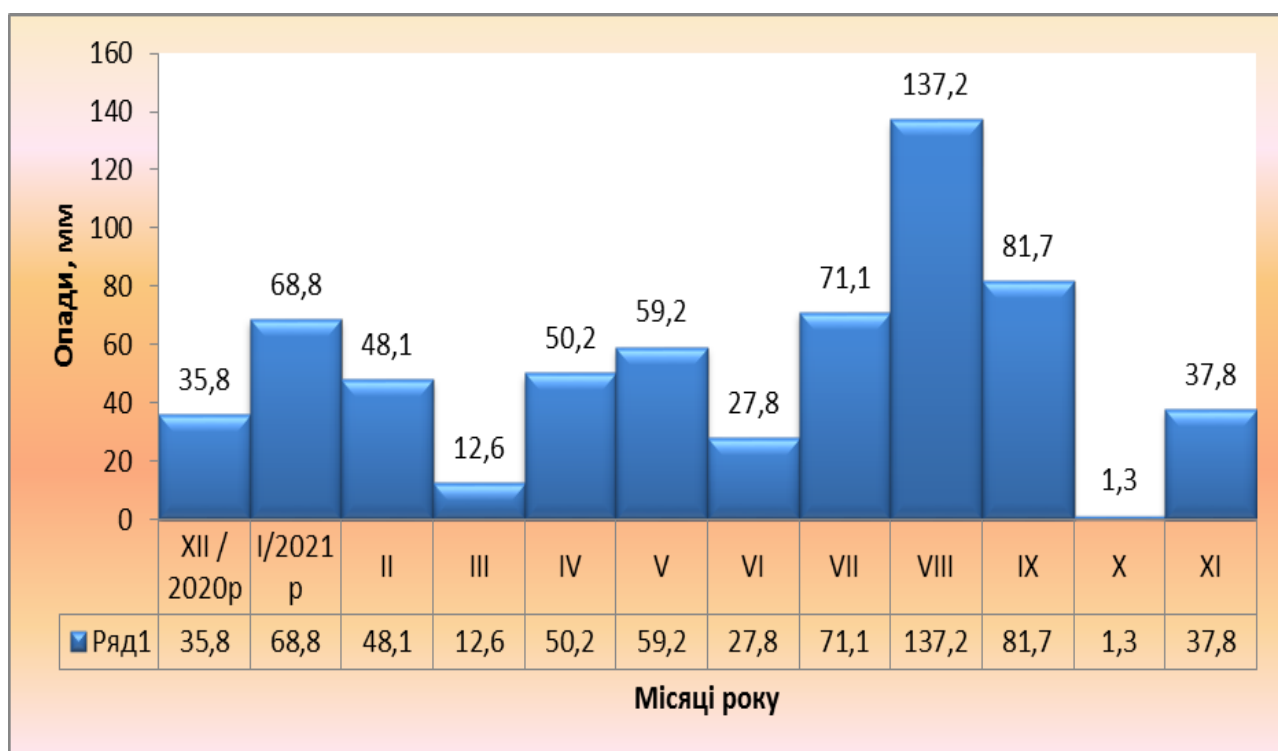

Рисунок.2.3 Місячна і річна кількість опадів (XII.2020 р. – I-XI.2021 р.)

2.2 Гідрологія

За «гідрологічним районуванням територія Парку відноситься до Поліської гідрологічної області надмірної водності гідрологічної зони надмірної водності гідрологічної країни рівнинної частини України, а за гідрогеологічного районування – до Волино-Подільського артезіанського басейну платформеної гідрогеологічної провінції. Територія також відноситься до басейну Прип'яті, басейну Дніпра та Чорного моря. Води досліджуваної території - 2127,49 га, або 5,41% від загальної його площі. З них більшу площу займають природні водойми: озера – 1083 га, річки – 647,4 га, меншу – штучні водойми: канали, канави – 362,69 га» [25] (рис.2.4). Середня густина річкової сітки території Парку складає $0,31 \text{ км/км}^2$.

Рисунок. 2.4 Карта-схема гідрографічної мережі національного природного парку «Прип'ять-Стохід»

На території Парку протікають 4 річки, основні показники яких відображено нижче у таблиці 2.1.

Табл.2.1 - Морфометричні та гідрологічні показники річок на території Парку

Назва річки	Довжина, км		Ширина ріки, м		Глибина, м	Макс. витрата стоку, м ³ /сек	Модуль стоку, л/с км ²	Висота над р.м., м	
	загальна	в межах Парку	макс.	мінім.				верхня ділянка	нижня ділянка
Прип'ять	748	77	150	6	1,5- 6,0	139-184	3,14	147,7	139,1
Стохід	188	28	60	10	2,0-10,0	118	4,51	144,0	139,3
Цир	51	8	25	10	1,0- 2,0	-	-	-	141,9
Бистриця	8	8	10	5	-	-	-	-	-

У Парку знаходяться 5 озер, з яких більшість (4) – заплавного типу і одне – карстового (табл. 2.2).

Табл.2.2 - Морфометричні та гідрологічні показники озер

Назва озера	Площа водного дзеркала, га	Об'єм води, млн.м ³	Макс. довжина, км	Макс. ширина, км	Глибина, м		Висота над р.м., м
					макс	сер.	
Біле (Парк/всього)	400/716, 3	32991, 6	3,30	2,12	8,0	2,29	146,5
Люб'язь	519,0	28000, 0	3,80	2,50	3,8	2,10	140,9
Рогізне	115,0	12800, 0	1,68	0,99	2,0	1,11	145,2
Добре	7,3	186,1	-	-	4,3	2,55	144,9
Бережнівільське	3,7	15,5	0,25	0,20	0,6	0,42	141,8

Загальною площею водного дзеркала озер 1083 га. Майже всі озера (4) заплавного типу знаходяться у заплаві та долині Прип'яті, а одне з них – на р.

Прип'ять. Озеро Біле – льодовикового походження. У таблиці 2.2 наведені основні морфометричні та гідрологічні характеристики озер. Безумовно, найбільшими озерами є озеро Люб'язь та Біле. На рис.2.5-2.10 наведені основні гідрологічні параметри рівнів води р.Стохід та Прип'ять.

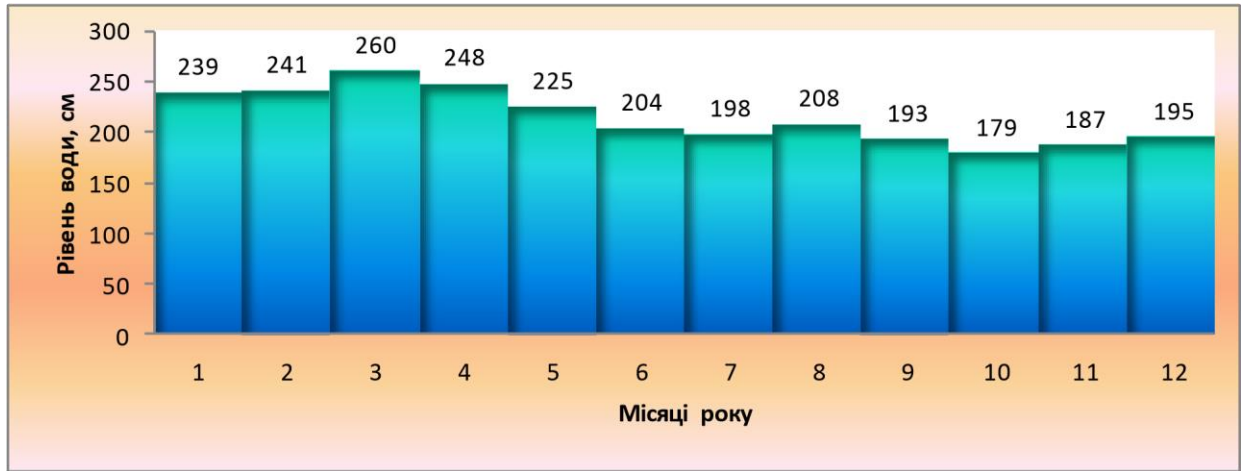

Рисунок. 2.5 Середні рівні води по річці Стохід, гідрологічний пост смт Любешів (2021 р.).

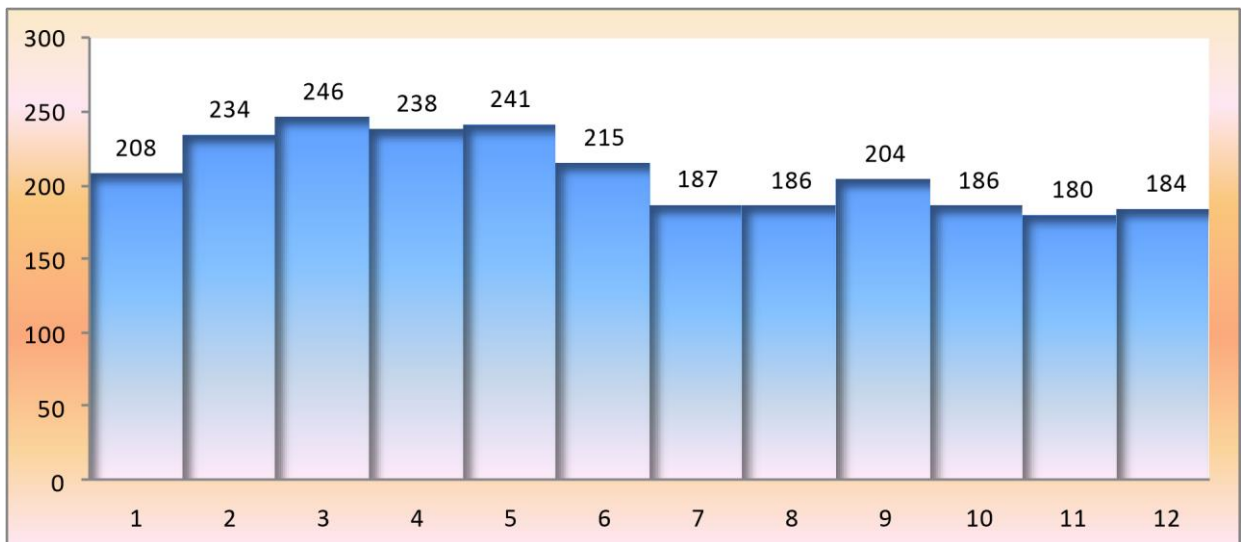

Рисунок. 2.6 Мінімальні рівні води по річці Стохід, гідрологічний пост смт Любешів (2021 р.).

Рисунок. 2.7 Максимальні рівні води по річці Стохід, гідрологічний пост смт. Любешів (2021 р.)

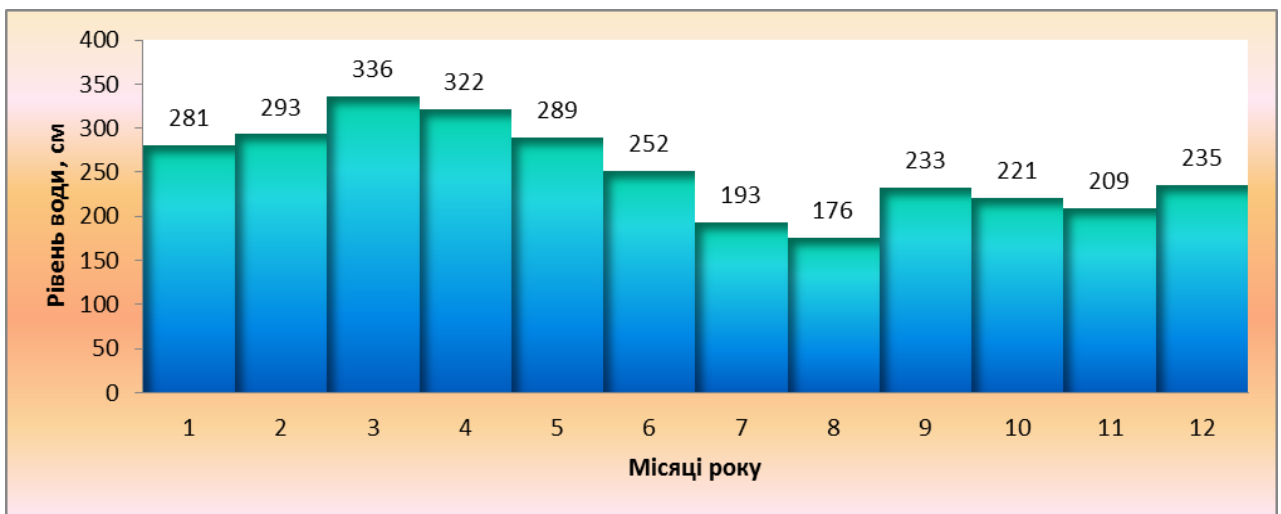

Рисунок. 2.8 - Середні рівні води по річці Прип'ять, гідрологічний пост с. Люб'язь (2021р.)

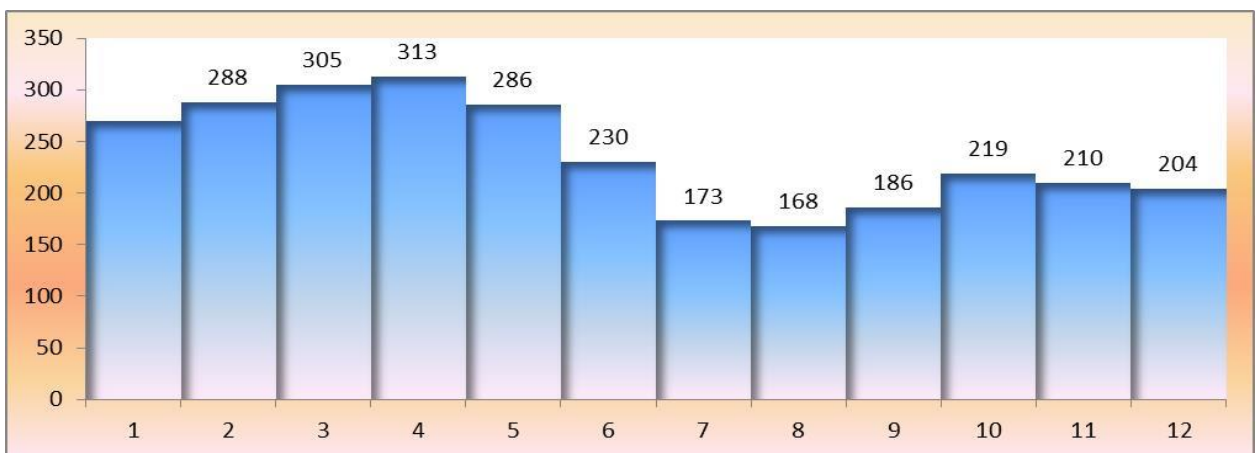

Рисунок. 2.9 Мінімальні рівні води по річці Прип'ять, гідрологічний пост с. Люб'язь (2021 р.)

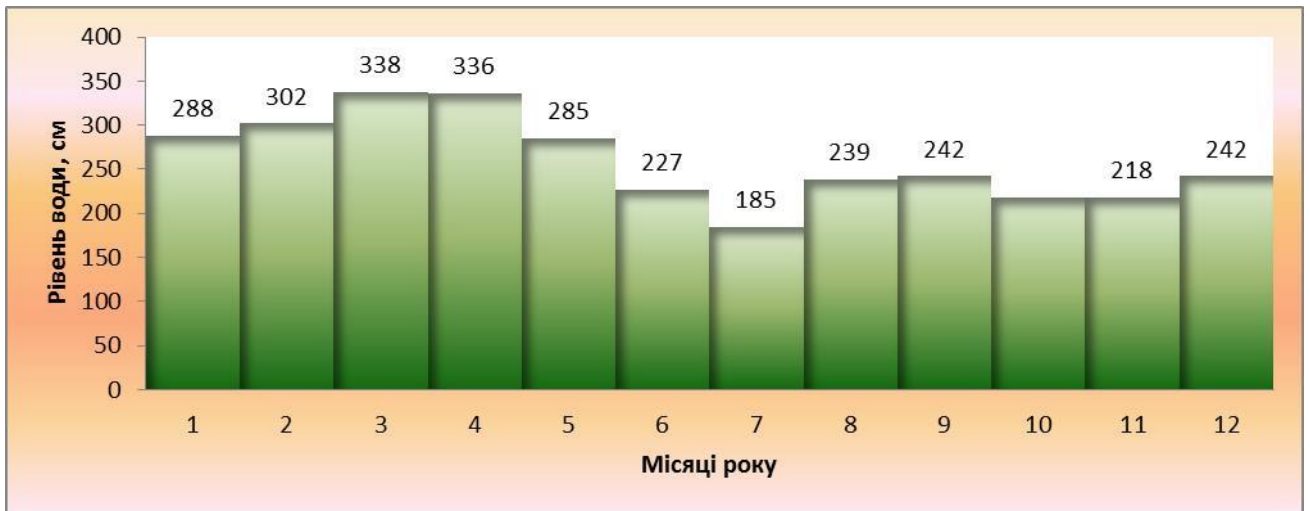

Рисунок. 2.10 Максимальні рівні води по річці Прип'ять, гідрологічний пост с. Люб'язь (2021 р.)

2.3. Рельєф

На території Парку «домінуючими формами рельєфу є утворення флювіального (русла рік, їх стариці, припуслові вали, піщані гряди, поверхні заплав і надзаплавних терас), еолового (дюни, горбисті піски), біогенного (болота, торфовища), лімногенного (озера та їх улоговини), льодовикового, воднольодовикового та антропогенного (осушені землі, дамби, меліоративні канали, маністральні канали, дороги-насипи та виїмки ґрунту, кар'єри, випрямлені, поглиблені та засипані русла) генезису. При цьому, антропогенне утворення (перетворення природного) рельєфу розпочалося порівняно недавно, з другої половини ХІХ століття, і особливо помітним стало з другої половини ХХ століття» [15,25].

Основними елементами «геолого-тектонічної будови території Парку є Ковельський виступ кристалічного фундаменту Східно-Європейської платформи, що відносяться до Стохідської зони розломів, які є опущеними по відношенню до решти поверхні. Вздовж Прип'яті передбачаються ще два розломи, які можуть бути пов'язані, як зі Стохідською, так і з Вижівською зонами розломів. Цей кристалічний фундамент перекритий товщею осадового чохла крейдової та палеогенової системи і плейстоцену» [25].

Кристалічні породи фундаменту знаходяться під товщею осадових утворень (від верхнього протерозою до крейди і палеогену), які найчастіше на поверхні представлені плейстоценовими відкладами, рідше – палеогеновими (еоцен – оліоцен) та крейдовими.

Крейдові (найчастіше верхньокрейдові) відклади трансресивно залягають на рифейських, вендських, кембрійських та ордоуїцьких товщах. Усі яруси верхньої крейди, зай винятком сеноманського, виходять на денну поверхню (беруть участь у рельєфотворенні), або перекриваються поейстоценовими товщами. Крейдова система найчастіше представлена Торунським ярусом (K2t) з крейдою для писання і крейдоподібним мергелем, потужність 25-300 м. Завершується розріз доплейстоценових утворень еоцен-оліоценовими відкладами палеогенової системи – Київською світою (P2kv), переважно, з глауконітовими пісками і глинами, потужністю до 15 м

Загальна потужність четвертинних відкладів «складає 11-50 м (піски, зрідка – піщано-суглинисті утворення), що мають потужність до 15 м. За винятком крейди та палеогену, всі інші доантропогенові відклади не виходять на денну поверхню. Сучасні відклади (болотні, піщані та органогенні) формуються, в основному, у руслах та болотах у вигляді торфу різного ступеню розкладу, торфово-болотних ґрунтів, сапропелів, пісків, потужністю до 5 м, а інші, зокрема: еолові у вигляді перевіяних пісків, потужністю до 15 м та техногенні товщі – на окремих ділянках суші. Вважається, що відклади заплави Прип'яті (потужністю до 10-15 м) накладені на алювіальні товщі першої надзаплавної тераси» [25].

Загалом, на території Парку заплави сформовані у голоценовому віці, а надзаплавні тераси – у верхньочетвертинному віці. Формування еолових форм рельєфу розпочає з верхньочетвертинного віку, процеси формування яких тривають і по нині.

Сучасний рельєф території Парку сформований ендегенними та екзогенними впливами, серед яких провідне місце належало дії льодовиків та їх талих вод, а додаткове – дії річкових та підземних вод, у зв'язку з

наявністю сформованої річкової долини у дольодовиковий період – прадолини Прип'яті. Незначний вплив на формування рельєфу має антропогенний чинник.

За геоморфологічним районуванням «територія Парку відноситься до району Верхньоприп'ятської акумулятивної рівнини, підобласті Прип'ятсько-Волинської моренно-зандрової і терасної рівнини, області Південно-Поліських пластовоаккумулятивних низовинних рівнин, країни Східно-Європейської полігенної рівнини. Територія Парку знаходиться у флювіогляціальної низовинній рівнині, поверхня якої плоска з окремими горбами борових пісків, і складається з заплави Прип'яті і двох її надзаплавних терас. Долина р.Прип'ять тут має заплаву, шириною від 1 до 7,5 км, першу надзаплавна терасу, шириною до 8 км, другу (за межами Парку) – до 10 км, з сукупною шириною долини – понад 20 км. За матеріалами інших дослідників, у долині Прип'яті виділяють різну кількість терас – від 2 до 4. Висота першого рівня заплави становить 0,3-1,5-2,0 м, а другого – 1,5-3,0 м. Заплава дуже заболочена, широка, русло ріки з численними старицями, заплавними озерами і протоками, болотами та підвищеннями у вигляді прируслових валів, піщаних кіс і гряд. При цьому, долина, і зокрема її перша надзаплавна тераса, маловиражені. Заплава, і на більшості території її перша надзаплавна тераса дуже заболочені, у зв'язку з збереженням рельєфу дольодовикової прадолини, яка заповнена потужними шарами льодовикових і алювіальних пісків та торфів Загалом для долини р.Прип'ять характерна флювіогляціальна форма рельєфу» [25].

У західній частині парку, поблизу села Щитинь, заплава річки Прип'ять звужується до приблизно 1 км. На цьому відрізку річка має акумулятивно-абразійні береги, висота яких сягає 1 м. Далі вниз за течією, аж до озера Люб'язь, рельєф берегів змінюється на акумулятивний, місцями збігаючись із залишками давніх борових терас (зокрема, в районі села Люботин). Корінні береги переважно спостерігаються лише під час літнього

меження. У районі села Люб'язь зустрічаються окремі ділянки абразійних берегів заввишки до 0,5 м.

Від села Ветли до села Люб'язь заплава значно розширюється через численні розгалуження рукавів річки, частина з яких перетворилася на стариці, затони або їхні залишки. Найбільша ширина заплави (до 7,5 км) спостерігається між урочищами Торопле та Сіжен. Перед впадінням у озеро Люб'язь, а також після його витoku поблизу села Хоцунь, заплава звужується, а далі її ширина варіюється від 1 до 2,5 км, що зумовлено розгалуженою мережею русел, рукавів та затонів. Уздовж більшої частини Прип'яті береги зазнали замулення, частково заторфовані та мають слабку вираженість. В окремих місцях вони набули акумулятивного характеру, а в районі урочища Муравина, поблизу Сваловицької гори, трапляються крутосхили заввишки понад 10 м.

Перша надзаплавна тераса найбільш чітко простежується в районах сіл Щитинь, Невір, Ветли та Сваловичі, тоді як у середній частині вона виражена слабше.

Серед сучасних геоморфологічних процесів, що активно розвиваються в регіоні, домінують водноерозійні (донна та бічна ерозія, переміщення та акумуляція наносів), біогенні (заростання та заболочування річкових русел, стариць і озер), еолові (видування дюнних форм рельєфу) та антропогенні (спорудження дамб, меліоративних і скидних каналів).

Аналіз топографічних матеріалів доповнює характеристику рельєфу. За даними детального вивчення топографічних карт, висоти досліджуваної території коливаються в межах 139–159 м, із середнім значенням близько 145 м. Також спостерігається загальне, хоча й незначне, зниження рельєфу із заходу на схід, що відповідає напрямку водного стоку в долині Прип'яті.

2.4. Ґрунти

Ґрунтові дослідження території Парку проводилися протягом 2011-2016 рр. у табл. 2.3 наведені узагальнення про ґрунтові дослідження в Парку та болотних ґрунтів.

Табл.2.3 - Номенклатурний список ґрунтів поширених на досліджуваній території

№ ґрунту	Назва ґрунтів	№ розрізів
1	2	3
Дерново-підзолисті ґрунти на давньоалювіальних, воднольодовикових відкладах та морені		
1	2	3
1	Дерново-прихованопідзолисті піщані	13, 14, 15, 37,39
2	Дерново-прихованопідзолисті зв'язнопіщані	20, 47
3	Дерново-слабопідзолисті піщані	34, 36
4	Дерново-слабопідзолисті зв'язнопіщані	27, 35, 46, 49, 55
Дерново-підзолисті оглеєні ґрунти на давньоалювіальних, воднольодовикових відкладах та морені		
5	Дерново-прихованопідзолисті глеюваті піщані	12, 16, 40
6	Дерново-слабопідзолисті глеюваті піщані	7, 10, 11, 19, 42, 56
7	Дерново-слабопідзолисті глеюваті зв'язнопіщані	33, 50, 52
8	Дерново-слабопідзолисті глейові піщані	17, 18, 41, 43, 44, 54
9	Дерново-слабопідзолисті глейові зв'язнопіщані	25, 38, 63
10	Дерново-слабопідзолисті сильноглейові піщані	59
11	Дерново-слабопідзолисті сильноглейові зв'язнопіщані	60
12	Дерново-середньопідзолисті глейові зв'язнопіщані	80, 82
13	Дерново-середньопідзолисті глейові супіщані	79, 81
Дернові глейові ґрунти на воднольодовикових, сучасних алювіальних відкладах та карбонатних породах		
14	Дернові неглибокі глеюваті піщані	1, 2, 6, 22
15	Дернові неглибокі глеюваті зв'язнопіщані	57
16	Дернові неглибокі глейові піщані	51, 95
17	Дернові неглибокі глейові зв'язнопіщані	30, 90, 92, 93
18	Дернові неглибокі глейові супіщані	64, 89, 94

1	2	3
19	Дернові глибокі глейові піщані	28, 99
20	Дернові глибокі глейові зв'язнопіщані	29, 58, 91, 104
21	Дернові глибокі глейові супіщані	8, 9, 21, 23, 48, 66, 101, 105
22	Дернові рудякові глейові супіщані	98, 102
23	Дернові глейові карбонатні супіщані на карбонатних породах	3, 26, 53, 72, 75, 76, 106
24	Дернові глейові карбонатні опідзолені супіщані на карбонатних породах	88, 97
25	Дернові глейові карбонатні зв'язнопіщані, на мергелізованих суглинках	45, 65, 67, 70, 74
26	Дернові глейові карбонатні супіщані на мергелізованих суглинках	61, 62, 69, 73
27	Дернові глейові карбонатні суглинкові на мергелізованих суглинках	71, 78, 86
Болотні ґрунти на воднольодовикових та сучасних алювіальних відкладах		
28	Мулуват-болотні	5, 31, 32, 68, 84, 96, 100, 103, 107
29	Торфувато-болотні	4, 24, 77, 83
30	Торфово-болотні	85, 87
Торфові ґрунти на воднольодовикових та алювіальних відкладах		
31	Торфовища неглибокі	-
32	Торфовища середньоглибокі	-
33	Торфовища глибокі	-

Дерново-підзолисті ґрунти сформовані під хвойними та мішаними лісами при застійно-промивному водному режимі, в поєднанні підзолистого та дернового процесів ґрунтоутворення, за участю оглеєння (Полевой, 1981). Займають найбільш підвищені елементи рельєфу, сформовані льодовиком моренні гряди та моренно-зандрові рівнини, а також еолові форми – дюни, вали та горби. Головною діагностичною ознакою цих ґрунтів є диференціація профілю на генетичні горизонти, а саме: гумусово-елювіальний горизонт (He), елювіальний (E), ілювіальний (I), материнську породу (P) . У межах

цього типу виділено дерново-прихованопідзолисті, дерново-слабопідзолисті та дерновосередньопідзолисті види.

Дерново-прихованопідзолисті ґрунти приурочені до вододільних просторів та борових терас річок Прип'яті та Стоходу. Тому їх ще називають дерновими боровими (Ковалишин, 2008). Ознаки опідзоленості в них майже відсутні, немає чітко вираженого елювіального та ілювіального горизонтів. Мають, в переважній більшості, піщаний, рідше, зв'язнопіщаний гранулометричний склад. Ці особливості морфологічних ознак послужили підставою називати дані ґрунти прихованопідзолистими (Купчик та ін., 2010). Будова ґрунтового профілю: верхній гумусово-елювіальний горизонт (He) має потужність від 5 см до 25 см, світло-сірого забарвлення, слабогумусований, пухкий, піщаного або зв'язнопіщаного гранулометричного складу. Під ним до глибини 26-37 см залягає елювіальний горизонт (Pe), слабо виражений, світло-сірий з рідкими невеликими білуватими плямами елювію, пухкий, піщаний. Ілювіальний горизонт (Pi) простежується до глибини 47-70 см, світло-жовтий пісок з невеликими буруватими плямами та іржаво-бурими прожилками псевдофібр. Нижче залягає материнська порода (P) яскраво-жовтого кольору, піщаного механічного складу.

Дерново-слабопідзолисті ґрунти залягають на вершинах піщаних пагорбів флювіогляціальних рівнин. Утворились під впливом трав'яної і лісової рослинності. Диференціація на генетичні горизонти виражена слабо. Гумусовоелювіальний горизонт (He) має потужність від 5 см до 32 см, сірого кольору, піщаного або зв'язнопіщаного механічного складу. Елювіальний горизонт (Pe) сягає глибини 34-62 см, слабо виражений, має світло-жовте забарвлення з рідкими невеликими плямами білястого кремнезему, піщаного, рідше зв'язнопіщаного механічного складу. Під ним до глибини 62-115 см залягає ілювіальний горизонт (Pi), пісок жовтого забарвлення з невеликими буруватими плямами та прожилками псевдофібр. Материнська порода (P) - світло-жовтий пісок з іржаво-бурими плямами.

Дерново-середньопідзолисті глейові ґрунти поширені, в основному, в лісових масивах Білоозерського, Сваловичівського, Дольського лісництв. Характеризуються вони ясніше вираженою диференціацією ґрунтового профілю, більшою потужністю гумусово-елювіального горизонту (HE) над елювіальним (E), зв'язнопіщаним та супіщаним гранулометричним складом, оглеєністю ґрунтового профілю (Купчик та ін., 2010). Зв'язнопіщані різновидності мають потужність гумусово-елювіального горизонту (HE) 16-22 см, темно-сірого забарвлення, дрібнозернистої структури, присипки кремнекислоти SiO₂ в нижній частині. Елювіальний горизонт (E) потужністю 11-16 см, білястого кольору, дрібнозернистий, пухкий. Ілювіальний горизонт (Igl) потужністю 28-40 см, жовтого кольору, зв'язнопіщаного механічного складу, наявність рідких прошарків темно-коричневого забарвлення супіщаного механічного складу. Нижче залягає материнська порода (PGL) світло-жовтого кольору, піщаного механічного складу, оглеєна (Вабіщевич, 2015). У супіщаних різновидностях дерново-середньопідзолистих ґрунтів гумусово-елювіальний горизонт (HE) глибиною до 26 см темно-сірого кольору, однорідний, супіщаного механічного складу. Елювіальний горизонт (E) глибиною до 42 см білувато-сірий, супіщаний. Ілювіальний горизонт (Igl) глибиною до 70 см являє собою чергування сірого супіску з щільними червоно-буруватими прошарками суглинку. Ґрунотвірна порода (PGL) світло-сірого кольору, піщаного складу, оглеєна.

Дерново-підзолисті оглеєні ґрунти залягають на більш вирівняних і знижених елементах рельєфу, тому, в зв'язку з високим рівнем ґрунтових вод, піддаються процесу оглеєння. Їх профіль, зберігаючи будову дерново-підзолистих ґрунтів, має ознаки оглеєння. Для глеюватих видів характерне оглеєння лише материнської породи, піщаний, рідше зв'язнопіщаний механічний склад.

Оглеєння проявляється в вигляді знебарвлення піску, на фоні якого видно бурі плями та залишки сизуватих в'язких псевдофібр. Глейові види піддаються оглеєнню, як в материнській породі так і в ілювіальному

горизонті. Серед ґрунтових різновидностей переважають піщаного та зв'язнопіщаного гранулометричного складу. Глейовий горизонт – суцільний, в'язкий, сизуватого забарвлення з іржавими плямами. У сильноглейових видах оглеєний ілювіальний горизонт. Це пов'язано з високим заляганням ґрунтових вод на глибині 0,6-1,0 м та періодичними паводками, що призводять до їх підйому. Як наслідок – значну гумусованість і деяку оторфованість гумусово-елювіального горизонту (HEt) та оглеєність і гумусованість ілювіального (IHgl).

Дернові глейові ґрунти сформувались під трав'янистою рослинністю в напівгідроморфних умовах, при періодичному перезволоженні атмосферними та ґрунтовими водами, тому майже завжди оглеєні. Вони характеризуються профілем чорноземного типу, який розділений на такі горизонти: гумусовий (H), перехідний (HPgl) ґрунтоутвірна порода (PGL). Ґрунти сформовані, переважно, на воднольодовикових, алювіальних відкладах та елювії карбонатних порід. За гранулометричним складом переважають піщані, зв'язнопіщані, супіщані їх різновидності.

Дернові неглибокі оглеєні ґрунти залягають на зниженнях борових терас та підвищених ділянках заплав Прип'яті та Стоходу. За ступенем оглеєності дані ґрунти поділяються на глеюваті, якщо оглеєна лише материнська порода і глейові-оглеєний також і перехідний горизонт. Вони мають наступну будову ґрунтового профілю: гумусовий горизонт (H) має потужність від 6 до 20 см, сірого кольору, безструктурний, піщаного, зв'язнопіщаного, рідше супіщаного гранулометричного складу. Нижче, до глибини 32-47 см, залягає перехідний горизонт (HP) слабогумусований, світло-сірого кольору, безструктурний, піщаного або зв'язнопіщаного механічного складу. Материнська порода (PGL) – алювіальні, або флювіогляціальні, оглеєні, піщані, зв'язнопіщані, рідше супіщані відклади.

Дернові глибокі глейові ґрунти залягають на вирівняних ділянках заплав річок Прип'яті та Стоходу, по периферії боліт та досить рідко серед лісових масивів Дольського, Сваловичівського, Білоозерського лісництва. Їх

будова: верхній гумусовий горизонт (Н) потужністю 22-37 см, має більш інтенсивне гумусове забарвлення, піщаний, зв'язнопіщаний або супіщаний механічний склад, грудкувато-зернисту структуру. Перехідний горизонт (HPgl) глибиною 48-57 см, слабогумусований, сірого кольору, зв'язнопіщаного або супіщаного механічного складу, в'язкий, ущільнений, оглеєний в вигляді сизих плям. Материнська порода (PGL) – пісок світло-жовтого кольору, безструктурний, пухкий, оглеєний в вигляді сизих та іржавих плям.

Дернові рудякові глейові супіщані ґрунти на воднольодовикових відкладах. Формуються в умовах близького залягання ґрунтових вод, з великим вмістом заліза. Особливістю даних ґрунтів є ортзандовий горизонт (R), багатий сполуками заліза та наявністю по всьому профілю твердих залізистих конкрецій (Полевой, 1981). Виявлені дернові рудякові глейові супіщані ґрунти лише на північ від с. Лахвичі, в заплаві р. Прип'ять, на вирівняних знижених луках. Вони мають наступну будову ґрунтового профілю: гумусовий горизонт (Н) глибиною від 26 до 28 см темно-сірий, супіщаного гранулометричного складу, грудкуватозернистої структури. Ортзандовий горизонт (R) має потужність від 10 до 16 см, сягає глибини 42-44 см, бурувато-червоного кольору, зцементований гідроксидами заліза, твердий. Материнська порода (PGL) відкрита до глибини 71 см – пісок, світло-сірого забарвлення, оглеєний, численні скупчення залізистих конкрецій.

Дернові глейові карбонатні ґрунти поширені на невеликих підвищених масивах в заплавах Прип'яті та Стоходу. Сформовані, переважно, на воднольодовикових, алювіальних відкладах та елювії карбонатних порід. Особливістю будови даних ґрунтів є недиференційованість (або слабо диференційованість) профілю, оскільки в ньому спостерігається збагачення на колоїди та півтораоксиди гумусо-акумулятивного горизонту з поступовим зменшенням їх по глибині (Турчина, 2012).

Дернові глейові карбонатні ґрунти на карбонатних породах (Вабіщевич, 2014) поширені в заплаві Стоходу, на південний захід від с. Пожіг в урочищі Пожізький Груд. Сформовані на продуктах вивітрювання крейдіяно-мергелевих порід, в умовах промивного типу водного режиму, під одночасним впливом деревної і трав'янистої рослинності. Вони мають наступну будову ґрунтового профілю: верхній гумусово акумулятивний горизонт (Нк) сягає глибини 16-32 см, темно-сірого неоднорідного забарвлення, супіщаного гранулометричного складу, грудку-вато-зернистої структури. Гумусовий перехідний горизонт (НРkgl) глибиною 47-57 см, складений з сірого гумусового матеріалу та світло-сірого мергелю, механічний склад легкосуглинковий, грудкувата структура. Материнська порода (PkGl) – крейдіяно-мергелева порода світло-сірого забарвлення, оглеєна в вигляді іржавих та сизих плям.

Дернові глейові карбонатні опідзолені супіщані ґрунти на карбонатних породах поширені на південний захід від с. Пожіг на заболоченій луці. В профілі помітний перерозподіл колоїдів та нагромадження кремнекислоти (SiO₂), тобто проявляються ознаки елювіального та ілювіального горизонтів (Полевой, 1981). В нижній частині гумусово-елювіального горизонту (He) з'являється освітлений горизонт та ледве помітні присипки кремнекислоти. В перехідному горизонті (НРlgl) спостерігається ознаки ілювіальності: більш важкий гранулометричний склад, грудкувата структура, сірувато-бурий колір, ущільненість. Закипання соляної кислоти спостерігається в ґрунтотвірній породі (PkGL).

В заплаві Прип'яті на невисоких горбкуватих підвищеннях поширені дернові глейові карбонатні ґрунти, які сформувались в результаті дії алювіальних потоків під трав'яною рослинністю. Серед лісових масивів Дольського, Сваловичівського та Білоозерського лісництв карбонатні ґрунти сформовані на флювіогляціальних відкладах під впливом деревної рослинності. Вони характеризуються такими особливостями: гумусовий горизонт (Нк) має потужність 18-37 см, темно-сірого з буруватим відтінком

забарвлення, зв'язнопіщаного, супіщаного, суглинкового механічного складу, дрібнозернистої структури. Перехідний до породи го ризонт (HPkgl) глибиною 25-55 см, сірого забарвлення, супіщаного, суглинкового гранулометричного складу, грудкуватозернистої структури. Материнська порода (PkGL) сягає глибини 40-75 см, мергелізований суглинок, брудно-сірого забарвлення з бурувато-жовтими плямами та прошарками, грудкуватої структури, оглеєний. Нижче залягає підстилаюча порода (D) – пісок світло-сірого забарвлення.

Болотні ґрунти поширені на заплавах Прип'яті та Стоходу території парку. Сформувались на найбільш знижених елементах рельєфу у результаті надмірного зволоження та розвитку процесів заболочування. За ступенем вираженості болотного процесу ґрунтоутворення та глибиною торфового горизонту виділено підтипи ґрунтів: мулувато-болотні, торфуватоболотні та торфово-болотні (Вабіщевич, 2017а).

Торфові ґрунти на торфовищах низинних поширені в заплавах Прип'яті, Стоходу у глибоких місцях колишніх водойм, замкнених улоговинах. Ґрунотвірною породою слугує торф – трав'яно-осоковий, осоковий, гіпноосоковий, деревинно-трав'янистий. Залежно від потужності торфового горизонту поділяються на мілкі (50-100 см), середньоглибокі (100-200 см), глибокі (більше 200 см). За ступенем розкладу торфової маси діляться на слабо-, середньо-, добрерозкладені, в залежності від його віку.

РОЗДІЛ 3. ОСНОВНІ ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ПАРКУ «ПРИП'ЯТЬ-СТОХІД» ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

3.1 Особливості проявів екологічних проблем на території парку «Прип'ять-Стохід»

В сучасних умовах на досліджуваній території проявляється ряд комплексних екологічних деградаційних процесів, які можна віднести до так званих «екологічних проблем». Тобто такі поширені на даній території явища негативно впливають на заповідні природні комплекси, знижують їх цінність, або приводять до забруднення води, зменшення водності, заростання русел тощо. Ці процеси можна розподілити за різними принципами щодо їх направленості та причин виникнення та розвитку. Більшість із них виникли не сьогодні і є наслідком попередніх дій чи антропогенних процесів у регіоні.

На нашу думку, найбільшими екологічними проблемами на території парку «Прип'ять-Стохід» є наслідки тотального осушення боліт, а саме розчистка та випрямлення русел річок та їх зарегулювання, суттєва зміна водного режиму ґрунтів та трансформація поверхневого стоку в тому числі і періодичні прояви катастрофічних повеневих процесів, масове будівництво “загат” на руслах і рукавах рік та мостів-переїздів спрощеного типу, діяльність водозабору із русла р. Прип'ять у Дніпро-Бузький канал (так званий Вижівський канал), а також порушення заповідного режиму через випасання худоби і браконьєрство, розповсюдження адвентивних видів в корінних рослинних угрупованнях тощо.

Значну частину вказаних проблем та наслідків для досліджуваної території зумовило здійснення осушувальних меліоративних робіт у великих обсягах. На нашу думку, екологічна ситуація у верхній течії річки Прип'ять є результатом взаємодії низки негативних факторів, спричинених людською діяльністю. Найважливішим з них є будівництво численних осушувальних систем у верхній течії річки. Перетворення великих площ водно-болотних

угідь на сільськогосподарські угіддя призвело до значного зменшення водоемності цих територій і, певною мірою, їхньої здатності до випаровування води. Як наслідок, загальний стік вниз за течією дренажної системи залишився практично незмінним, але перерозподіл води з часом став більш вираженим. Вода, яка раніше накопичувалася затопленими природними екосистемами, а потім повільно випаровувалася і потрапляла в русло річки, тепер швидко вивільняється дренажною системою.

Другою причиною кризових явищ є прорахунки у плануванні (або виконанні) загальних водогосподарських робіт у басейні верхньої Прип'яті. На нашу думку, дренажні роботи, проведені у великих масштабах на цій території, були абсолютно непотрібними (але це потребує окремої розмови). У будь-якому випадку, дренажні роботи слід було починати в нижній течії і поступово просуватися вгору за течією. Все було зроблено у зворотному порядку і в системі утворилося «вузьке місце» (русло Прип'яті від с. Ратне до озера Люб'язь (можливо, і далі за течією), яке не справляється з піковими навантаженнями (танення снігу, сильні дощі у верхів'ї та притоках річки); третій негативний фактор - заростання русла Прип'яті та його погіршення нижче с. Ратне. Це пов'язано з двома основними причинами: По-перше, відбувається значне переміщення води з русла Прип'яті до Вижівського каналу, що є руйнівним для річки під час маловоддя. За таких умов піщані алювіальні ґрунти накопичуються на ділянках, які слугують проходами для води та твердих частинок.

Проведені обстеження показали, що значну частину об'ємів води р.Прип'ять надходить у Вижівський водозабір, що належить до Дніпро-Бузького підприємства водних шляхів Верхнє-Прип'ятського гідровузла, м. Пінськ (Республіка Білорусь). Ширина шлюзу, по якому скидається вода складає 7 м, а глибина 0,6 м. Всі канали знаходяться в робочому стані. При цьому, підйом води у озерах не спостерігається. За інформацією, показаною на топографічних картах масштаб 1:100000, ширина Вижівського каналу 17 м, глибина 2 м, ширина каналу Хабарище – 30 м., глибина 3 м. На оз.Білому

функціонують ще два канали: Білоозерський, шириною 20 м, глибиною 3,7 м і Жирівський, шириною 10 м, глибиною 0,5 м, по яких проходить відбір води у Республіку Білорусь.

Низький рівень води у р. Прип'ять та аномальні високі рівні температури призвели до інтенсивного розвитку вищої водної рослинності (очерет, уруть, стрілолист, рогіз) на р. Прип'ять та інтенсивного "цвітіння" синьо-зелених водоростей в оз. Люб'язь. Значний розвиток рослинності та недостатня проточність ріки, зумовило те, що у районі парку "Прип'ять-Стохід" сформувалися значні обсяги органічної речовини рослинного походження.

Сповільнений водообмін, що формується низькими рівнями води в річці та оз.Люб'язь, призводять до того, що значні об'єми органічної речовини залишаються у воді для мінералізації (розкладання) яких і нормального функціонування річково-озерної екосистеми необхідне надходження значної кількості кисню. Але, цей процес сповільнюється із-за низьких рівнів води. Особливе занепокоєння викликає те, що насичення киснем буде сповільнюватися у осінньо-зимовий період. Недостатня кількість кисню призведе до значних загнивань рослинної органіки і створення дефіциту кисню у воді. В першу чергу це призведе до того, що рівень кисню в ріці та озері знизиться нижче ГДК. Відповідно буде спостерігатися задуха води, що призведе до погіршення екологічної ситуації р.Прип'ять.

Просторовий аналіз розподілу видового і кількісного різноманіття фітопланктону, а також структури його домінуючих комплексів на різних ділянках річки Прип'ять свідчить про тенденцію до зменшення цих показників у напрямку від Вижівського водозабору до заплавно-руслового озера Люб'язь. Основною причиною цього явища є відбір значного об'єму води у верхній частині Прип'яті, що впливає на фіто-, бактеріо-, зоо- та іхтіофауну.

Маршрутне обстеження екологічного стану річки Прип'ять нижче Вижівського водозабору підтвердило негативний вплив водозабору на функціонування річкової екосистеми, що проявляється у:

- значному зменшенні водності річки;
- збільшенню заболоченості берегів;
- активному заростанням русла і прибережної зони водною рослинністю, що ускладнює водообмін, зменшує швидкість течії, знижує рівень турбулентності води та її самоочисний потенціал;
- нагромадженні органічних речовин, розклад яких в осінньо-зимовий період може призвести до критичного зниження рівня розчиненого кисню у воді, спричиняючи масову загибель водних організмів;
- скороченні видового різноманіття гідробіонтів.

Таким чином, відбір води Вижівським водозабором має суттєвий негативний вплив на екологічний стан нижньої ділянки річки Прип'ять та озера Люб'язь.

Ще одним важливим фактором деградації русел річок Прип'ять і Стохід є масове використання місцевими жителями незаконних риболовних загат. У центральних руслах цих річок їх нараховується понад 80 на кожній, не враховуючи стариці. Через низький ухил поверхні та низинні береги кожна загата викликає застій води, сприяючи накопиченню осадів і розростанню водної рослинності, що ще більше уповільнює течію і прискорює процес замулення.

Цей процес, який не має аналогів у природі, відбувається наступним чином: спочатку у зонах із глибиною 2-3 м утворюються сплавини з килиму різка алоєвидного та інших водних рослин (водокрасу звичайного, ряски трироздільної, ряски малої, спіродели багатокореневої), що значно посилюють процеси антропогенного евтрофування водойм. Найбільша небезпека виникає, коли ці ділянки закріплюються кореневою системою верби тритичинкової, що унеможлиблює розмивання наносів навіть під час повеней, змінюючи гідрологічний цикл річки. Це призводить до зникнення

характерних для Полісся реофільних видів та не сприяє утворенню природних боліт, які виконують функцію акумуляторів вологи.

Таким чином, ці чинники сприяють поступовій, але стабільній деградації річок Прип'ять і Стохід. Такі явища найбільш яскраво проявляються у маловодні роки. У такі періоди значне зниження рівня води спричиняє скорочення об'єму озер та, відповідно, збільшення концентрації біогенних елементів (різних форм азоту, NH_4+ , NO_2- , NO_3- , розчинного та завислого фосфору), які здебільшого мають антропогенне походження і характеризуються високими концентраціями навіть у багаторічній динаміці. Висока температура води та інтенсивне сонячне випромінювання сприяли активному розвитку синьо-зелених водоростей, що спричинило явище «цвітіння» води.

Наприклад, кількість основного домінанта синьо-зелених водоростей – *Arthrospira flos-aquae* – на початку вересня перевищувала аналогічний показник в озері Люб'язь більш ніж у 5 разів і становила 380,0 млн кл/дм³. Кількість субдомінантного виду *Anabaena flos-aquae* зросла в понад 10 разів, досягнувши 19,2 млн кл/дм³. Ще вищий рівень розвитку цих водоростей зафіксовано в річці Прип'ять нижче за течією від витоку з озера Люб'язь.

Водночас було відзначено зниження видового різноманіття водоростей, що формують фітопланктон озера та обстежених ділянок річки, порівняно з багатоводним роком.

3.2 Шляхи зменшення проявів екологічних проблем на території парку «Прип'ять-Стохід»

Внаслідок наших власних спостережень, проаналізувавши ряд наукової спеціальної літератури та на основі досліджень зміни водного режиму Верхньої Прип'яті та річки Стохід, ми акцентуємо увагу на ряді заходів, які є реальними в наших умовах в умовах досліджуваної території.

Зважаючи на сучасні геоморфологічних процесів, що розвивається на території НПП, домінуючими є водно ерозійні (донна і бічна ерозія річок, транспортування насосів їх акумуляції), біогенні (заростання русол річок, стариць, озер, ставків, меліоративних каналів і канав гігрофільною рослинністю, перетворення прибережних зон озер і стариць у болота), еолові (розвіювання дюнного рельєфу, орних угідь тощо) та антропогенні (гідромеліоративне будівництво, захист поселень від затоплення, будівництво доріг і мостів, житлове і промислове будівництво тощо). Дані про інтенсивність цих процесів дуже обмежені, орієнтовні, базуються, як правило, на результатах візуальних спостережень одноразових вимірювальних робіт чи порівняльного аналізу різночасової картографічної чи аерофотографічної інформації. Тому, з геоморфологічної точки зору, першочерговим завданням для забезпечення оптимального функціонування НПП є постановка і проведення стаціонарних та експериментальних досліджень сучасної динаміки природних та антропогенних процесів і форм рельєфу і ландшафтів.

Широке розповсюдження на руслах річок штучних браконьєрських загат, які спричиняють сповільнення течії, порушують гідрологічний режим річок, які і так вторинно заболочуються за рахунок вище вказаних негативних процесів.

Річка Стохід знаходиться в складному стані. Деякі її ділянки, особливо від села Черськ до села Великий Обзир, і від села Нові Червища до села Седлище практично на грані екологічної катастрофи. Штучні браконьєрські загати (а їх кількість в загальному можна оцінити у кілька сот), велика кількість повалених дерев (особливо в місцях, де річка протікає серед лісів), причому до половини з них повалені навмисно, замуленість проток, їх заболочення спричиняють сповільнення течії, порушують гідрологічний режим. Є реальна загроза у зазначених районах перетворення річки у суцільне болото з невеликими струмками. При нинішньому стані два-три посушливих роки призведуть до безповоротних змін в долинах річки

протягом десятків кілометрів. Вже зараз можна констатувати майже повне зникнення риби у значній частині річки. Колись знамениті мисливські угіддя на водоплавну дичину практично не існують. Якщо зараз, у самий найближчий час не почати комплексно вирішувати проблеми річки, то ми можемо мати катастрофічні екологічні проблеми.

В сучасних умовах, працівниками та інспекторами районного управління водного господарства та працівниками національного природного парку “Припять-Стохід” проводяться роботи з ліквідації штучних загат (рис.3.1), однак проведених робіт недостатньо.

Рисунок. 3.1 Ліквідація браконьєрських загат працівниками національного природного парку “Припять-Стохід

Основними нагальними заходами, які зможуть покращити сучасний екологічний стан та знизити прояви кризових деградаційних процесів на нашу думку повинні стати:

- Нагально необхідним є термінове перекриття Вижівського водозабору і направлення всього потоку у р. Прип'ять. Збільшення водності призведе до ефекту “промивання” ріки і значного покращення екологічної ситуації річки та озера Люб'язь. Такий захід буде достатньо ефективним і таким, що не потребує додаткових фінансових асигнувань. Чим скоріше буде збільшена водність р. Прип'ять, шляхом перекриття Вижівського каналу, тим скоріше поліпшиться екологічна ситуація річки та озера.

- Ліквідувати штучні загати для браконьєрського лову риби, так званих “гатків”, використовуючи технічні засоби.

- Заборонити пересипати старорусли дорогами-дамбами, що штучно звужують заплаву і створюють підпір води у період повеней та паводків. Відшукати кошти для побудови мостів на відрізку Шлапань-Люб'язь та біля села Невір.

- Відмовитися від грубих хірургічних втручань в природу у вигляді масштабних робіт (навіть із очистки русел річок без екологічного обґрунтування), надавати терапевтичну допомогу з метою відновлення і поповнення водами Прип'яті та притоків не лише у межах парку, а на прилеглих територіях.

- Застосування низки ренатуралізаційних та реабілітаційних заходів із метою поліпшення існуючого стану.

На нашу думку, необхідно не лише збільшити обсяг робіт із ліквідації браконьєрських загат, а й проводити роз'яснювальну та інформаційну роботу, а також збільшити відповідальність за браконьєрство та влаштування незаконних гідрологічних об'єктів.

Необхідно донести до свідомості людей, що влаштування таких загат є основною причиною тривалих і затяжних повеней, від наслідків яких практично страждає чи не кожна сім'я, яка проживає у безпосередній близькості до заплави поліських річок.

Важливим негативним чинником впливу є також і саме браконьєрство, з проявами якого працівники парку постійно стикаються (рис.3.2).

Рисунок. 3.2 Боротьба із браконьєрством на території гідрологічних об'єктів парку

3.3. Збереження довкілля шляхом ренатуралізації в умовах парку

Маршрутні обстеження та опрацювання зібраного натурального матеріалу, а також аналіз нечисленних літературних дозволяють стверджувати, що в регіоні наявний значний антропогенний тиск на річкові екосистеми. В першу чергу це обумовлено надмірним використанням їх заплав для

сільськогосподарських потреб. Наприклад, спостереження, проведені на пригирловій ділянці р. Турія (близько 1 км до впадіння в р. Прип'ять), показали, що глибина річки близько 0,4-0,6 м, а ширина не перевищує 15-20 м. Практично відсутні прибережні зарості дерев, кущів, вищої водної рослинності, особливо по правому берегу річки.

Значний антропогенний вплив на річкову екосистему, її заплаву та басейн негативно віддзеркалився і на різноманітності гідробіонтів, яке характеризувалось досить невисокими показниками.

Серед перших заходів з охорони місць гніздування та їх оптимізації, були заходи, організовані членами Українського товариства охорони птахів (А.М.Полуда, І.С.Легейда за участю місцевих жителів), реалізованих на сучасній території Парку на початку 2000-х років були штучні спорудження (загати) для регулювання рівнів води: для утримання води на заплаві під час гніздування очеретянки прудкої та їх скиду під час масового сінокосіння, поблизу с.Бірки Любешівського району.

Серед наступних заходів, реалізованих у 2002-2004 р., зокрема співробітниками РЛП «Прип'ять-Стохід» (під керівництвом тодішнього директора Ю.П.Оласюка), за участі техніки МНС України, а також пізніше за участю Українського товариства охорони птахів, засобів масової інформації, були реалізовані заходи з оптимізації рівнів води у р.Прип'ять та р.Стохід, шляхом демонтажу загат на їх руслах, старицях та затонах тощо.

Не зважаючи на часткову стабілізацію гідрологічного режиму після наведених вище заходів, трансформація рослинності не зупинилася, і актуальним завданням було штучне підтримання гніздових біотопів на болотах для цього виду птахів. При цьому, стан багатьох біотопів залишався не оптимальним для гніздування очеретянки прудкої.

Після утворення Парку, науковим відділом спільно з фахівцями Інституту зоології НАН України, Українським товариством охорони птахів було проаналізовано ситуацію з цим видом та біотопами в місцях їх гніздування і визначено перспективи охорони виду та вибілено ключові

гніздові біотопи, а також проведено обліки чисельності виду на ключових територіях у 2008-2012 рр. При цьому, було визначено один з пріоритетним напрямів охорони виду – збереження (підтримання в оптимальному стані) гніздових біотопів очеретянки прудкої, шляхом проведення їх ренатуралізації (видалення трансформованої рослинності – чагарників та очеретів) і відновлення в результаті цього осокової рослинності.

З цією метою, у 2012 р., в рамках реалізації українсько-французького проекту зі зміни клімату, на території Парку було визначено одну пробну ділянку для проведення ренатуралізаційних робіт з видалення трансформованої рослинності з метою відродження однієї з ділянок, розташованої поблизу с.Бірки (2 км на ПнСх). При цьому, визначено їх координати і попередню площу (22 га), з загальною площею чагарників близько 2,5 га. Заходи проводилися вже у 2013 році, бо у осінньо-зимовий період 2012 р., із-за складних метеоумов проведення їх було неможливе. У 2014 р. продовжили частково у кількох місцях вирубання чагарників, що також сприяло заселенню очеретянки, у наступні роки видаляли окремі сіянці чагарників.

Рисунок.3.3 Ренатуралізація осокового болота біля с.Бірки.

Крім вказаних вище заходів для зниження впливу антропогенних чинників на рослинний світ на території Парку бажано також передбачати ряд інших заходів, які наведені у табл.3.1.

Для підтримання у природному стані частини середовищ існування рідкісних видів рослин і тварин необхідно передбачати перші заходи та визначити пріоритетні ділянки, на яких необхідно провести видалення самосіви молодих дерев та чагарників з подальшим підтриманням

Табл.3.1 - Шляхи мінімізації впливу антропогенних чинників на рослинний світ на території Парку

№ з/п	Вид загрози	Місце дії, поширення загрози (га)	Запланований захід	Очікуваний результат
1	Пірогенний вплив	лісові ділянки парку	Протипожежне сінокосіння, догляд за мінералізованою смугою (щорічно; декілька разів на рік)	Збереження корінного рослинного покриву
2	Нерегламентоване сінокосіння	територія парку	Профілактичні заходи з вживанням адміністративних санкцій щодо попередження стихійного сінокосіння (у відповідності до лімітів)	Збереження корінного рослинного покриву
3	Вплив адвентивних видів в корінних рослинних угрупованнях	вдovж узбережжя річок і озер	Профілактичні заходи з вживанням адміністративних санкцій щодо попередження поширення адвентивних видів	Збереження корінного рослинного покриву
4	Експансія деревних порід та кущів на цінні ділянки лук і боліт	лучні та болотні екосистеми парку	Розробка системи моніторингу цих процесів, з розробкою відповідних заходів	Збереження корінного рослинного покриву

ВИСНОВКИ

В ході виконання магістерської роботи була проведена аналіз розвитку екологічних проблем на території НПП «Прип'ять-Стохід» з метою покращення екологічної ситуації та охорони і збереження унікальних природних комплексів та на основі досліджень. Проведений аналіз показав, що:

1. Природно-заповідний фонд відіграє важливу роль не лише у збереженні цінних природних комплексів, а й у отриманні цінної екологічної інформації завдяки моніторинговим дослідженням. Національний природний парк «Прип'ять-Стохід» було створено у 2007 році на основі однойменного регіонального ландшафтного парку та інших об'єктів природно-заповідного фонду регіону. Його загальна площа становить 39 315,5 га.

2. Основними завданнями парку є охорона та збереження природних екосистем, проведення наукових досліджень і моніторингових заходів, розробка наукових рекомендацій щодо охорони навколишнього середовища, а також створення умов для організованого туризму, екскурсій, рекреаційної діяльності та екологічної освіти.

3. Однак, незважаючи на всю унікальність і екологічну спрямованість діяльності НПП "Прип'ять-Стохід» на цій території відмічаються прояви екологічних деградаційних процесів, де-які із яких носять загрозливий характер як для екосистем парку, так і для регіону в цілому. Найбільшими екологічними проблемами на території парку «Прип'ять-Стохід» є наслідки тотального осушення боліт, а саме розчистка та випрямлення русел річок та їх зарегулювання, суттєва зміна водного режиму ґрунтів та трансформація поверхневого стоку, масове будівництво "загат" на руслах і рукавах рік та мостів-переїздів спрощеного типу, діяльність водозабору із русла р. Прип'ять у Дніпро-Бузький канал, а також порушення заповідного режиму через випасання худоби і браконьєрство, розповсюдження адвентивних видів в корінних рослинних угрупованнях.

4. Екологічна ситуація на досліджуваній території є результатом взаємодії низки негативних факторів, спричинених людською діяльністю. Найважливішим з них є будівництво численних осушувальних систем у верхній течії річки. Перетворення великих площ водно-болотних угідь на сільськогосподарські угіддя призвело до значного зменшення водоемності цих територій і, певною мірою, їхньої здатності до випаровування води. Як наслідок, загальний стік вниз за течією дренажної системи залишився практично незмінним, але перерозподіл води з часом став більш вираженим.

5. У межах виконання магістерської роботи було запропоновано ряд заходів із покращення сучасного екологічного стану та зниження проявів кризових деградаційних процесів. Серед таких заходів – упорядкування роботи Вижівського водозабору та інших каналів, якими здійснюється перерозподіл стоку з досліджуваної території, ліквідування штучних загат для браконьєрського лову риби та створення умов для попередження таких порушень, заборона пересипання старорусел дорогами-дамбами, що штучно звужують заплаву, відмова від проведення необґрунтованих робіт, які можуть зашкодити довкіллю не лише у межах парку, а на прилеглих територіях, застосування низки ренатуралізаційних та реабілітаційних заходів із метою поліпшення існуючого стану.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1. Андрієнко Т.Л., Клєстов М.Л. Мережа регіональних ландшафтних парків в Україні // Заповідна справа в Україні на межі тисячоліть (сучасний стан, проблеми і стратегія розвитку). Мат. всеукр. загальнотеорет. та наук.-практ. конф., присв. викон. держ. прогр. Перспект. розв. заповід. справи в Україні «Заповідники» (м.Канів, 11-14 жовтня 1999 р.). – Канів: Укрфітосоціоцентр, 1999. – С.37-41.

2. Андрієнко Т.Л., Парчук Г.В., Ященко П.Т. Регіональний ландшафтний парк «Прип'ять-Стохід» // Міждержавні природно-заповідні території України. – К., 1998. – С.67-75.

3. Андрієнко Т.Л., Прядко О.І. Рідкісні центральноєвропейські види у флорі Волинської частини Західного Полісся // Укр. бот. журнал. – 2006 а. – Т.63. – № 5. – С.667-670.

4. Андрієнко Т.Л., Прядко О.І. Проектовані національні природні парки: НПП «Прип'ять-Стохід» // Фіторізноманіття Українського Полісся та його охорона. – К.: Фітосоціоцентр, 2006 б. – С.245-256.

5. Андрієнко Т.Л., Прядко О.І. Флористичне та ценотичне різноманіття проектованого національного природного парку «Прип'ять-Стохід» // Науковий вісник Волинського державного університету ім.Л.Українки. За матеріалами I міжнародної науково-практичної конференції «Шацький національний природний парк: регіональні аспекти, шляхи та напрями розвитку». – № 11. – Ч.2. – Луцьк: РВВ «Вежа» ВДУ, 2007. – С.132-140.

6. Башта А.-Т.В. Фауна рукокрилих Західного Полісся // Шацький національний природний парк: наукові дослідження 1994-2004 рр. Мат-ли наук.-практ. конф. до 20-річчя парку (Світязь, 17-19 травня 2004 р.). – Луцьк: Волоблдрукарня, 2004 б. –С. 110-113.

7. Бондарчук В.Г. Геологічна будова Української РСР. – К.: Радянська школа, 1963.

8. Бондарчук С.П., Бондарчук Л.Ф. Агроекологічна характеристика та оцінка сучасного стану осушуваних торфових ґрунтів Поліської частини Волинської області // Зб. наук. праць Подільського державного аграрно-технічного університету. – Спецвипуск. – Кам'янець-Подільський: ПДАТУ, 2010. – С. 258-260.
9. Брадiс Є.М., Бачурiна Г.Ф. Болота УРСР // Рослинність УРСР. – К.: Наукова думка, 1969. – 242 с.
10. Брадiс Є.М., Андриєнко Т.Л. Поліська підпровiнцiя // Геоботанiчне районування Ураїнської РСР. – К.: Наукова думка, 1977. – С.73-136.
11. Варава К.М. Пiдземнi води Українського Полiсся. – К.: Вид-во АН УРСР, 1959.
12. Гродзинський М.Д. Стійкiсть геосистем до антропогенних навантажень. - К.: Либiдь, 1995.- 233 с.
13. Ґрунти Волинської облaсти [Текст]: Монографiя/ [М.Й. Шевчук, М.І.Зiнчук, П.Й.Зiнчук та iн.]; за ред.д.с.-г.н., професора М.Й.Шевчука. – 2-ге вид., переробл. i доповн. –Луцьк: Вежа-Друк, 2016. – 144 С.
14. Водно-болотнi угiддя України: iнформацiйнi матерiали. – К., 1999. – С.1-4.
15. Гаврилюк В.С. Фiзико-географiчне районування Захiдного Полiсся // Нариси про природу i сiльське господарство Українського Полiсся. – К.: Вид-во Київського ун-ту, 1955.
16. Геоботанiчне районування Української РСР. – К.: Наук. думка, 1977. – 302 с.
17. Гелюта В., Дубина Д., Вакаренко Л., Мiнтер Д. Екологiчнi проблеми верхiв'їв Прип'ятi: причини їх виникнення i можливі шляхи полiпшення ситуацiї в рeгiонi // Екологiчнi i водогосподарські проблеми в басейнi Прип'ятi на Волині та шляхи їх вирiшення. – Київ-Луцьк, 2000. – С.51-58.

18. Закон України «Про меліорацію земель» від 14.01.2000, № 1389–XIV. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1389-14>.
19. Закон України «Про охорону земель» від 19.06.2003, № 962–IV. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/962-15>.
20. Зінчук М.І., Бондарчук С.П., Бондарчук Л.Ф. Особливості динаміки основних елементів живлення у ґрунтах Волинської області за довготривалий період спостережень/ Екологічні нотатки – Випуск 3. – Луцьк: РВВ Луцького національного технічного університету, 2016. – С.61-66.
21. Екологічні і водогосподарські проблеми в басейні Прип'яті на Волині та шляхи їх вирішення (матеріали науково-практичної конференції). Під заг. ред. В.Алексєєвського. – Київ-Луцьк, 2000. – 105 с.
22. Зузук Ф., Колошко Л., Кобись В., Мазурець В. Органогенна природа боліт Волинської області // Природа Західного Полісся та прилеглих територій. Зб. наук. парць. – № 4. Луцьк: РВВ «Вежа» ВНУ, 2007. – С.42-52.
23. Каталог орнітофауни західних областей України. Орнітофауністичні спостереження за 1977-1988 р.р. (ред. Химин М.В., Горбань І.М.). – № 1. – Луцьк, 1989. – 101 с.
24. Ковальчук І.П. Регіональний еколого-геоморфологічний аналіз. - Львів.: Інститут країнознавства. 1997.-440 с.
25. Літопис природи національного природного парку «Прип'ять-Стохід» за 2008 р. – Т.1. – Любешів, 2009. – 132 с.
26. Мерленко І.М., Зінчук М.І., Бондарчук Л.Ф. Проведення еколого-меліоративного моніторингу осушених земель Полісся України // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. – Київ-Луцьк, -2002. -Т.4. - С. 243-247.
27. Мольчак Я.О., Ільїн Л.В. Озера Волинської області. Каталог. – Луцьк: РВВ «Вежа» ВДУ, 1995. – 76 с.
28. Мольчак Я.О., Мігас Р.В. Річки Волині. – Луцьк: Надстир'я, 1999. – 174 с.

29. Надточій П.П., Вольвач Ф.В., Гермашенко В.Г. Екологія ґрунту та його забруднення. — К.: Аграр. наука, 1998. — 286 с.
30. Науково-технічний звіт Наукового центру заповідної справи «Характеристика рослинного покриву, флори і фауни Сваловицької дачі (заповідна зона РЛП «Прип'ять-Стохід»)» / Андрієнко-Малюк Т.Л., Клестов М.Л., Прядко О.І., Байдашников О.О., Химин М.В., Андрієвська О.Л. — Київ, 2003. — 20 с.
31. Оласюк Ю., Веремчук В. Національний природний парк «Прип'ять-Стохід» // Рідна природа. Науково-популярний екологічний журнал. — Спецвипуск, 2008. — С.50-52.
32. Осушені землі Волинської області та їх охорона : монографія / Ф. В. Зузук, Л. К. Колошко, З. К. Карпюк. — Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2012. — 294 с.
33. Паламарчук І.К., Грисюк М.М., Гурін І.І. Торф'яно-болотний фонд: раціональне використання і охорона. - К.: Урожай , 1986. - С. 15-40.
34. Погребенник В.Д. Фоновий екологічний моніторинг України: програма, структура та принципи організації // Нетрадиційні енергоресурси та екологія України. — К., 1996. — С. 126–131. 17.
35. Погребенник В.Д. Організація фонового екологічного моніторингу Шацького природного національного парку // Технические и системные средства экологического мониторинга. — К., 1998. — С. 74–81. Природа Волинської області / під ред. Геренчука К. І. — Львів: В-во «Вища школа» Львівського ун-ту, 1975. — 147 с.
36. Прядко О.І., Арап Р.Я. Фіторізноманіття озерних природно-заповідних територій Верхньої Прип'яті (Волинська обл.) // Мат-ли XII з'їзду УБТ. — Одеса, 2006. — 155 с.
37. Терлецький В.К., Охримович В.М., Кудрик В.В. Поширення деяких видів рідкісних рослин на Західному Поліссі // Укр. ботан. журн. — 1985. — 42, №2. — С. 24-27.

38. Химин М.В. Сучасний стан сивкоподібних Charadriiformes Волинського Полісся // Природа Західного Полісся та прилеглих територій. Зб. наук. пр. – Луцьк: РВВ «Вежа» Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2004. – С. 171-183.
39. Химин М.В., Клестов М.Л., Легейда І.С. Сучасний стан тваринного світу та оцінка впливу негативних чинників на його формування // Клестов М.Л., Щербак В.І. та ін. Сучасний стан водно-болотних угідь регіонального ландшафтного парку «Прип'ять - Стохід» та їх біорізноманіття. – К.: Фітосоціоцентр, 2001. – С. 76-79.
40. . Химин М., Тудейко В., Грицай О. та ін. Природно-заповідний фонд Волинської області. – Луцьк: Ініціал, 1999. – 48 с.
41. Химин М. Ландшафтний парк «Прип'ять-Стохід». Буклет – Луцьк: Ініціал, 1996. – С.8.
42. Червона книга України. Тваринний світ / Під ред. М.М. Щербака. – К.: Укр енцикл. ім. М.П. Бажана, 1994. – 464 с.
43. Червона книга України. Рослинний світ. – К.: Укр. енцикл. ім. М.П.Бажана, 1996. – 608 с.
44. Шевченко П.Г., Матейчик В.І. Іхтіофауна заплавно-русових водойм // Сучасний стан водно-болотних угідь регіонального ландшафтного парку «Прип'ять - Стохід» та їх біорізноманіття. – К.: Фітосоціоцентр, 2001. – С. 80-90.
45. Шевчук М., Зінчук П., Колошко Л. Еволюція ґрунтового покриву басейну р.Прип'ять // Екологічні та водогосподарські проблеми в басейні Прип'яті на Волині та шляхи їх вирішення (матеріали науково-практичної конференції). – Київ-Луцьк, 2000. – С.63-67.

ДОДАТКИ

Адміністративно-господарський поділ території НПП «Прип'ять-
Стохід»

№ п/п	Назва об'єкту структурного підрозділу	Місцезнаходження адмінприміщення об'єкта, відстань до центрального офісу Парку, км	Площа, га	% від загальної площі НПП
	Всього земель по Парку	смт.Любешів	39315,5	100,0
	Великоглушанське природоохор.наук.-досл. відділ.	с.Велика Глуша – 37	10406,9	26,47
	Ветлівське природоохоронне наук.-досл.відділення	с.Ветли – 40 км	9370,40	23,83
	Любешівське природоохороне наук.-досл. відділен.	смт.Любешів – 0,4 км	7802,70	19,85
	Люб'язівське природоохороне наук.-досл. відділен.	с.Люб'язь – 9 км	11735,5	29,85
<i>З них у розрізі землекористувачів</i>				
Землі надані Парку у постійне користування				
1	Великоглушанське природоохор.наук.-досл. відділ.	с.Велика Глуша – 37	683,31	1,748
2	Ветлівське природоохоронне наук.-досл.відділення	с.Ветли – 40 км	2858,62	7,27
3	Любешівське природоохороне наук.-досл. відділен.	смт.Любешів – 0,4 км	1061,57	3,46
4	Люб'язівське природоохороне наук.-досл. відділен.	с.Люб'язь – 9 км	1358,43	5,72
	Разом		5961,93	15,16
Землі, які входять до Парку без вилучення їх у інших землекористувачів				
	ДП «Любешівське ЛМГ»	смт.Любешів – 0,7 км		
5	Білоозерське лісництво	с.Ветли – 40 км	263,00	0,67
6	Великоглушанське лісництво	с.Велика Глуша – 37	4417,00	11,24
7	Дольське лісництво	с.Дольськ – 17 км	4750,43	12,08
	Всього		<u>9430,43</u>	<u>23,99</u>

	Любешівське МСЛП	смт.Любешів – 5 км		
8	Бихівське лісництво	с.Бихів – 17 км	147,60	0,38
9	Гірківське лісництво	с.Гірки – 29 км	1130,30	2,87
10	Залізницьке лісництво	с.Залізниця – 10 км	305,00	0,78
11	Любешівське лісництво	смт.Любешів – 5 км	1854,70	4,72
12	Люб'язівське лісництво	с.Люб'язь – 10 км	1664,40	4,23
	<i>В с ь о г о</i>		<u>5102,00</u>	<u>12,98</u>
	Селищні та сільські ради			
13	Бірківська сільська рада	с.Бірки – 28 км	1077,06	2,74
14	Великоглушанська сільська рада	с.Велика Глуша – 37	1813,64	4,61
15	Ветлівська сільська рада	с.Ветли – 40 км	1669,55	4,25
16	Гірківська сільська рада	с.Гірки – 29 км	1297,14	3,30
17	Дольська сільська рада	с.Дольськ – 18 км	1098,77	2,79
18	Зарудчівська сільська рада	с.Зарудчі – 2,5 км	1769,56	4,50
19	Любешівська селищна рада	смт.Любешів – 0,3 км	598,00	1,52
20	Люб'язівська сільська рада	с.Люб'язь – 10 км	1881,46	4,79
21	Малоглушанська сільська рада	с.Мала Глуша - 42 км	1856,42	4,72
22	Судченська сільська рада	с.Судче – 12 км	954,88	2,43
23	Хоцунська сільська рада	с.Хоцунь – 20 км	2069,88	5,27
24	Цирська сільська рада	с.Цир – 16 км	2018,38	5,13
25	Щитинська сільська рада	с.Щитинь – 47,5 км	717,30	1,82
	<i>В с ь о г о</i>		<u>18821,14</u>	<u>47,87</u>
	Разом земель інших землекористувачів		33353,57	84,84

Перелік територій та об'єктів ПЗФ місцевого значення, які знаходяться в межах території НПП «Прип'ять-Стокід»

№	Назва об'єкта ПЗФ	Категорія, тип	Площа, га	Місцезнаходження	Підпорядкування	Рішення про оголошення
1	«Дольський»	Заказник, лісовий	73,6 (в межах Парку 38,9)	Любешівський р-н, ДП «Любешівське ЛМГ», Дольське л-во, кв.4, вид.32, кв.7, вид.29,31,32, кв.8, вид.7, кв.14, вид.34,35,37, кв.16, вид.35, кв.17, вид.40, кв.18, вид.10,11	ДП «Любешівське ЛМГ»	Рішення облради від 25.07.2003 № 6/33
2	«Білоозерський»	Заказник, лісовий	276,5	Любешівський р-н, ДП «Любешівське ЛМГ», Білоозерське л-во, кв.15, вид.14,20,22, кв.16, вид.13, кв.17, вид.14,21, кв.18, вид.15, кв.22, вид.1,35, кв.23, вид.7, кв.26, вид.6,9, кв.27, вид.6,7,10, кв.28, вид.5,7,8,13, кв.29, вид.13,17,26, кв.35, вид.8, кв.36, вид.7,10, кв.39, вид.8,9, кв.40, вид.2,9,15, кв.41, вид.6,9, кв.46, вид.23, кв.57, вид.20,21,30-32, кв.58, вид.2,8,13, кв.60, вид.12	ДП «Любешівське ЛМГ»	Рішення облради від 25.07.2003 № 6/33
3	«Рогізненський»	Заказник, гідрологічний	610,20	Любешівський р-н, с.Ветли	Ветлівська сільська рада	Рішення облради від 9.12.98 № 4/3
4	«Цирський»	Заказник, гідрологічний	210,0	Любешівський р-н, с.Цир	Цирська сільська рада	Рішення облвиконкому від 23.11.79 № 401
5	«Великоглушанський»	Заказник, гідрологічний	360,0	Любешівський р-н, с.Велика Глуша	Великоглушанська сільська рада	Рішення облвиконкому від 23.11.79 № 401
6	«Ветлівський»	Заказник, гідрологічний	600,0	Любешівський р-н, с.Ветли	Ветлівська сільська рада	Рішення облвиконкому від 23.11.79 № 401
7	«Бірківський»	Заказник, гідрологічний	850,0	Любешівський р-н, с.Бірки	Бірківська сільська рада	Рішення облвиконкому від 4.09.85 № 301
8	«Прип'ятський-1»	Заказник, гідрологічний	340,0	Любешівський р-н, с.Любешівська Воля	Великокурінська сільська рада	Рішення облвиконкому від 4.09.85 № 301

9	«Прип'ятський-2»	Заказник, гідрологічний	220,0	Любешівський р-н, с.Любешівська Воля	ЛюбешівськоВолянська сільська рада	Рішення облвиконкому від 4.09.85 № 301
10	«Прип'ятський-3»	Заказник, гідрологічний	320,0	Любешівський р-н, с.Деревок	Деревківська сільська рада	Рішення облвиконкому від 4.09.85 № 301
11	«Ямно»	Заказник, гідрологічний	218,3 (в межах Парку - 141,3)	Любешівський р-н, ДП «Любешівське ЛМГ», Великоглушанське л-во, кв.2, вид.2,3, кв.3, вид.4, кв.4, вид.5,7, кв.5, вид.4,5,10, кв.13, вид.9,12, кв.14, вид.10,14, кв.15, вид.21, кв.16, вид.3,11, кв.19, вид.1, кв.21, вид.26	ДП «Любешівське ЛМГ»	Рішення облради від 25.07.03 № 6/33
12	«Гірківський»	Заказник, гідрологічний	400,0	Любешівський р-н, с.Гірки	Гірківська сільська рада	Рішення облвиконкому від 23.11.79 № 401
13	«Група дубів-1»	Пам'ятка природи, ботанічна	0,2	Любешівський р-н, ДП «Любешівське ЛМГ», Білоозерське л-во, кв.54, вид.1,4,6	ДП «Любешівське ЛМГ»	Рішення облвиконкому від 11.07.72 № 255
14	«Група дубів-2»	Пам'ятка природи, ботанічна	0,3	Любешівський р-н, ДП «Любешівське ЛМГ», Білоозерське л-во, кв.54, вид.10,10,12,14	ДП «Любешівське ЛМГ»	Рішення облвиконкому від 11.07.72 № 255
15	«Ділянка лісу -1»	Пам'ятка природи, ботанічна	5,8	Любешівський р-н, ДП «Любешівське ЛМГ», Білоозерське л-во, кв.56, вид.21	ДП «Любешівське ЛМГ»	Рішення облвиконкому від 11.07.72 № 255
16	«Ділянка лісу-2»	Пам'ятка природи, ботанічна	1,7	Любешівський р-н, ДП «Любешівське ЛМГ», Білоозерське л-во, кв.55, вид.21	ДП «Любешівське ЛМГ»	Рішення облвиконкому від 11.07.72 № 255
17	«Бучинська дача»	Заповідне урочище	1259,0	Любешівський р-н, ДП «Любешівське ЛМГ», Дольське л-во кв.43-54	ДП «Любешівське ЛМГ»	Рішення облвиконкому від 23.11.79 № 401
18	«Сваловицька дача»	Заповідне урочище	2481,0	Любешівський р-н, ДП «Любешівське ЛГ», Сваловицьке л-во кв.21-42	ДП «Любешівське ЛМГ»	Рішення облвиконкому від 23.11.79 № 401

Постійні пробні площі (ППП)

№ ППП	Місцезнаходження ППП	Площа ППП, га, м ²	Дата закладення	Мета закладення ППП	Коротка характеристика ППП
ППП-1	с.Люб'язь, ДП «Любешівагроліс», Люб'язівське лісництво, кв.22, вид.1 (поза кварталом – на 3х)	0,0012га або 3м x 4м = 12м ²	21.08. 2008	Моніторинг за станом рідкісного виду рослин – козельців українських <i>Tragopogon ucrainicus</i> Artemcz.	Острівна піщана гряда у заплаві р.Прип'ять, яка заліснена сосною звичайною, на краю узлісся і на краю болота
ППП-2	с.Підкормілля, ДП «Любешівагроліс», Любешівське лісництво, кв.25, в.12,14,18	0,0001га або 1м x 1м = 1м ²	21.08. 2008	Моніторинг за станом рідкісних рослин: лікоподієли заплавної <i>Lycopodiella inundata</i> (L.) Holub (Червона кни-га України) і росички круглолистої <i>Drosera rotundifolia</i> L.	Лісовий масив, мікропониження на місці старого піщаного кар'єру, з наявністю обводнених ділянок, які заростють сосною звичайною
ППП-3	с.Заріка, ДП «Любешівагроліс», Любешівське лісництво, кв.48, в.1	0,0001га або 1м x 1м = 1м ²	16.09. 2008	Моніторинг за станом – грушанки круглолистої <i>Pyrola rotundifolia</i> L.	Лісовий масив на борівій терасі р.Стохід, сосновий ліс
ППП-4	с.Заріка, Любешівська селищна рада, там само, кв.48, в.1	0,0001га або 1м x 1м = 1м ²	16.09 2008	Моніторинг за станом регіонально рідкісної рослини одноквіткої звич. <i>Moneses uniflora</i> (L.) Gray	Лісовий масив на борівій терасі р.Стохід, сосновий ліс
ППП-5	с.Хоцунь, Хоцунська сіль-ська рада, урочище Бро-вець	4,4га	22.04. 2008	Моніторинг за станом гніздової мікропопуляції птахів ряду сивкоподібних <i>Charadriiformes</i>	Острівні луки біля оз.Люб'язь і болота заплави р.Прип'ять
ППП-6	с.Люб'язь, ур.Хочут, ДП «Любешівагроліс», Люб'язівське лісництво, кв.22, вид.12-15,1719	24,0га	21.06. 2008	Моніторинг за станом гніздових лісових птахів	Лісовий острів між оз.Люб'язь і болотом р.Коростинки, насадження сосни звичайн.

Продовження Додатку В

ППП-7	с.Підкормілля, ДП «Любешівагроліс», Любешівське лісництво, кв.25 в.12, 14, 18	0,0001га або 1 х 1м = 1м ²	29.04. 2009	Моніторинг за станом рідкісного виду рослин – астрагалом піщаним <i>Astragalus arenarius</i> (Червона книга України)	Лісовий масив, мікропониження на місці старого піщаного кар'єру з наявністю обводводнених ділянок
ППП-8	с.Пожіг, урочище Пожігський груд, урочи- ще Калаур 51о47/21// 25о34/32//	0,0150га або 25м х 6м = 150м ²	12.05. 2009	Моніторинг за станом рідкісних видів рослин: трясучка середня- <i>Briza media</i> та коручка болотна <i>Eriopactis palustris</i> (Червона книга України)	Карбонатне болото з різноманітною болотною рослинністю та домінуванням угруповань осоки Девелла
ППП-9	с.Дольськ, Сваловичівська дача, ДП «Любешівське ЛМГ», Любешівське лісництво, кв.29, в.8, (2,5 км на Пн/Сх від с.Дольськ)	0,0080га або 10м х 8м = 80м ²	18.05. 2009	Моніторинг за станом рідкісного виду рослин- зозулині черевички справжні <i>Cypripedium calceolus</i> (додаток №1 Бернської конвенції, Червона книга України)	Дубово-вільхово-чорничний ліс багатий на трав'янисті рослини
ППП-10	с.Заріка, урочище Вугли	0,0049га або 7м х 7м = =49м ²	21.05. 2009	Моніторинг за станом рідкісного виду рослин-верба чорнична <i>Salix myrtilloides</i> (Червона книга України)	Це трав'яно-мохове болото, яке оточене із 3х лісовим масивом, ізПд канавою, Сх і Пн- болото
ППП-11	с.Мукошин, ур. Барщина, власна територія Парку	1,0га або 200м х х 50м = 10000м ²	25.02. 2009	Заселеність штучних гніздилель птахами та їх видовий склад (розвішано 22 шпаківень та дуплянок)	Насадження власної території і МЛГ – СЗ на призаплавній ділянці долини р.Прип'ять
ППП-12	с.Хоцунь, ур.Муравина, власна територія Парку	0,75га або 150м х 50м= 7500м ²	12.03. 2009	Заселеність штучних гніздилель птахами та їх видовий склад (розвішано 12 шпаківень та дуплянок)	Сосново-дубова ділянка лісу з домішкою інших порід

Продовження Додатку В

ППП-13	с.Селісок-с.Пожіг, ДП «Любешівагроліс», Любешівське лісництво, кв.18, вид.22	0,5га або 100х 50 м =250000 м ²	26.02.2009	Заселеність штучних гніздилель птахами та їх видовий склад (розвішано 12 шпаківень та дуплянок)	Березово-вільхово-соснова ділянка лісу серед заплави р.Стохід
ППП-14	с.Дольськ, урочище Сваловичівська дача, ДП «Любешівське ЛМГ», Любешівське лісництво, кв.25, (2,5 км на Сх від с.Дольськ)	0,0001га або 1м х 1м =1м ²	01.06.2010	Моніторинг за станом рідкісного виду рослин – лілії лісової <i>Lilium martagon</i> (Червона книга України)	Гребеневе підвищення між 2 зниженнями, серед насаджень ЗДЗ,5ГЗ1ББ1ОС+КЛЗ, зімкн.0,8, підлісок ЛЩ
ППП-15	Там само, кв.32, в.16	0,003 га або 5м х 6м = 30м ²	01.06.2010	Моніторинг за станом рідкісного виду рослин – любки дволистої <i>Platabthera bifolia</i> (Червона книга України)	Ділянка дубовограбового лісу ліщиноворідкотравного
ППП-16	с.Велика Глуша, ДП «Любешівагроліс», Великоглушанське лісництво, кв.6, вид.6.	1,5 га	01.04.2011	Заселеність штучних гніздилель птахами та їх видовий склад (розвішано 15 шпаківень та дуплянок)	Ділянки насаджень сосни з домішкою берези і вільхи на караю серед заплави Прип'яті
ППП-17	с. Пожіг, Зарудчівська сільська рада, урочище Пожігський груд (Калаур).	0,0025га або 5м х 5м = 25 м ²	02. 05 2011	Моніторинг за станом рідкісно-го виду рослин – Осокою Девеллою <i>Carex davalliana</i> (Червона книга України)	Карбонатне болото з різномунітною болотною рослинністю та домінуванням угруповань коручки болотної.
ППП-18	с.Дольськ, ур.Сваловичівська дача, ДП «Любешівське ЛМГ», Сваловицьке лісництво, кв.25, (2,5 км на Сх від с.Дольськ)	0,0001га або 1м х 1м = 1м ²	02.06.2011	Моніторинг за станом рідкісного виду рослин – гронянка півмісяцева <i>Botrzychium lunaria</i> (Червона книга України)	Гребеневе підвищення між 2 зниженнями, серед насаджень ЗЛЗ,5ГЗ1ББ1КЛЗ, зімкн.0,8, підлісок ЛЩ

Продовження Додатку В

ППП-19	с. Пожіг, Зарудчівська сільська рада, урочище Гірки в заплаві р. Стохід.	0,015га або 25 х 6 м = 150м ²	20.09 2011	Моніторинг за станом рідкісно-го виду рослин – борідником паростковим <i>Jovibarba sobolifera</i> (Червона книга України)	Лісовий масив, піщана гряда у заплаві р. Стохід яка заселена сосною звичайною, по краю від болота Дубом звичайним та вільхою чорною.
ППП-20	с. Селісок, ДП «Любешівське ЛМГ», Дольське л-во, кв. 53, вид.4, ур. Бучинська дача	0,0098га або 7 м х 14 м = 98м ²	2010	Моніторинг за станом рідкісного виду рослин – ліннея північна <i>Linnea borealis</i> (Червона книга України)	Стиглий сосновий ліс зеленомоховий 10С3+підр8БР1С3 1ВЛЧ, лісонасіннева ділянка, висота дерев до 26м